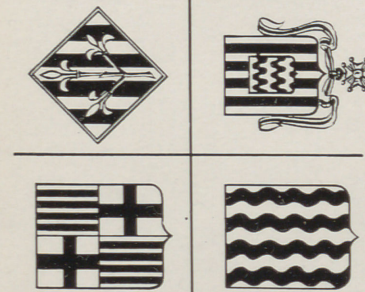

LLUC

NOVEMBRE 1968

DOLÇA CATALUNYA

Fascicles setmanals
en color

Imatges i esperit
de la nostra terra

A la fi Catalunya
al nostre abast

SUBSCRIPCIÓ PERSONAL

El sotsignat, En
que viu a
al carrer de
desitja subscriure's per a rebre a la seva adreça els fascicles de l'obra
"DOLÇA CATALUNYA".

- Dues províncies, 20 fascicles. 600 pessetes.
- Les quatre províncies de Catalunya. 40 fascicles. 1.200 pessetes.

(Marqui amb una X el sistema que trii.)

Signi el que sigui el sistema de subscripció que escolleixi, sempre rebrà
com obsequi l'obra de Leo Uris "Exode" en català.

Signatura

No ems envii els diners ara. Rebrà notícies nostres i
CADA SETMANA UN FASCICLE DE "DOLÇA CATALUNYA"

181

BALMES, 341. BARCELONA 6

EDITORIAL MATEU S.A.

BANCA MARCH

Capital desembossat	Ptes. 300.000.000' -
Reserves	» 782.508.858' -
Saldo Regularització	» 513.298.660'79
<u>Total</u>	<u>Ptes. 1.595.807.518'79</u>

Domicili social:

PALMA DE MALLORCA

Sant Miquel, 17 - Telèfon 224805 (5 línies)
Apartat de Correus núm. 672

Agències Urbanes:

Porta de Sant Antoni, Plaça Pius XII, Calvo
Sotelo, 202 (El Terreno), Avda. Bartomeu
Riutort, 57 (Ca'n Pastilla) i c/. Neira, 37
(Sant Jordi)

Sucursals:

BARCELONA, c/. Caspe, 17

Agència Urbana: Avda. de Madrid, 188

» » c/. València, 104

» » c/. Balmes, 195

BINISALEM, CAPDEPERA, FELANITX,
EIVISSA, INCA, SA POBLA, LLUCMAJOR,
MANACOR, MONTUIRI, MURO, PETRA,
PORRERES, SANT JOAN, SANT LLORENÇ
I TARRASSA (BARCELONA)

Realitza tota classe d'operacions de

BANCA BORSA CANVI

Cambra cuirassada amb compartiments de
lloguer

Aprovat pel Banc d'Espanya amb el número 5.042

Sumari

Per un camí de servici, per Miquel Gayà	3
Tres poemes, per Josep Marié	4
Cap a un programa de Geografia de Mallorca, per Gabriel Janer Manila	5
Paul Claudel, amic d'Israel, per Octavi Saltor	7
A propòsit d'un II Centenari, per R. Ràfols i Camí	9
Sembra de patates enverdides i prebrostades, per Llorenç d'Es Velar	11
El món i la bolla	13
En els 250 anys de l'actual temple parroquial de Santa Maria del Camí. <i>Poemes de Miquel Dolç i Guillem Colom</i>	14
Rosa dels vents	15
VII Festival de Pollença, per Bernat Cifre	19
Món del disc. La cançó	21
Dins el cor de la muntanya	23
Acampada, per Antoni Pagès Dalmau	27

PORTADA:

Entre les activitats culturals que l'estiu de Mallorca ens ve oferint, ha tingut un ressò molt destacat el VII Festival de Pollença, del qual En Bernat Cifre ens conta la seva impressió en aquest número. A la nostra portada, el famós Quartet Vegh en el curs de la seva actuació al dit Festival.

(FOTO: JOAN CERDÀ)

LLUC

Revista mensual

Any XLVIII - Núm. 572 - Novembre 1968

Direcció i administració: Pau, 3 - Palma de Mallorca
Telèf. 21 23 56

Director Periodista: GABRIEL FUSTER MAYANS

Director religiós: CRISTÒFOR VENY, M. SS. CC.

Subdirector religiós: GUILLEM CELIÀ, M. SS. CC.

Secretari: MIQUEL GAYÀ

Administració: JACINT RODRÍGUEZ, M. SS. CC.

Subscripció: 150 ptes. anuals

Estranger: 200 ptes. anuals

Preu de l'exemplar fora de subscripció: 20 ptes.

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

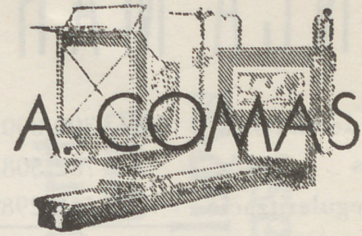
Imp. SS. Cors - Balmes, 89 Depòsit legal: P. M. 276-1958

ARGENTERIA D'ESTILS DIFERENTS,
ORFEBRERIA ARTÍSTICA,
ESPECIALITAT EN OBRES D'ART
RELIGIÓS

JOIERIA CODA
DE
LLUIS CODA
I CIA.

BROSSA I JAUME II
TEL. 212517
PALMA DE MALLORCA

Fotogravats

Reproducció de transparències en color
Missió, 61 interior - Tel. 213952 - Palma

Banderins

SALMA

Escuts, insígnies i calcomanies

Eusebi Estada, 150 - 2.^{on} - 1.^a
Telèf. 252633
PALMA DE MALLORCA

Corderia

Català i Riutort, S. L.

Llongeta, 14 — Tel. 221761 — Palma

**GALLETES QUELY
I CAN GUIXA**

NOMÉS FABRIQUEN QUALITAT

Servei de comunicació amb el Santuari de Lluc

PALMA - LLUC (Autocar directe)	Sortida a les 17; arribada a les 18'45 (dies feners) Sortida a les 15; arribada a les 16'45 (dies festius)
LLUC - PALMA (Autocar directe)	Sortida a les 8'20; arribada a les 10 (dies feners) Sortida a les 13; arribada a les 14'30 (dies festius)
PALMA - LLUC (Tren i autocar)	Els trens de Palma-Inca de les 9 i de les 15, enllacen amb els autocars d'Inca-Lluc.
LLUC - INCA	
Sortida a les 8'20; arribada a les 9'10	
Sortida a les 17; arribada a les 17'50	
INCA - LLUC	
Sortida a les 10; arribada a les 10'50	
Sortida a les 17; arribada a les 18'50	

Per un camí de servici

Un altre número, i LLUC complirà l'any sencer d'aquesta nova etapa de ressorgiment cultural i patriòtic. Però ho volem recordar avui perquè va ser precisament en el número de novembre de l'any passat que anunciàrem —no sabem bé si amb més coratge que consciència— aquestes reformes que ara, al cap d'onze mesos, els nostres lectors poden ja començar a valorar en tot allò que hi hagin trobat d'interessant i positiu.

Al llarg d'aquest temps, hem pogut comprovar com la majoria dels nostres antics subscriptors ens han ratificat la seva confiança, mentre ens han arribat no poques subscripcions novelles.

No volem presumir ni bravejar. Massa conscients som avui de les limitacions que pesen damunt nosaltres. Si la revista LLUC —amb tota la seva modèstia— és ara un fet com el que acabam d'esmentar, ho és per la gràcia de Déu i perquè molts estan al nostre costat. Hi estan tots aquells que ens ajuden amb les seves subscripcions o ens protegeixen amb els seus anuncis; tots aquells que ens llegeixen, ens escriuen i ens estimulen, o simplement ens critiquen; i hi estan molt particularment tots els escriptors de les nostres Illes que d'una manera generosa i desinteressada no ens han regatejat la seva col·laboració, sovint amb cròniques, notes i ressenyes gairebé anònimes; o també amb articles i estudis, la firma dels quals ha honorat llargament la nostra publicació.

Tots plegats hem pogut —podem avui!— prestar això que nosaltres creim un servici indispensable, de primera necessitat espiritual, al nostre país, a les nostres Illes, al que queda d'aquell antic «Regne de Mallorca» que els nostres reis —fills, tanmateix, del Conqueridor— varen modelar i configurar. Si els segles posteriors uniren els nostres destins amb els de la Corona d'Aragó, i més envant amb els de la Corona d'Espanya, reconèixer els nostres orígens espirituals no creim que pugui ésser mai minimitzar la grandesa de res ni de ningú, sinó expressar un desig de fer-nos més purs i autèntics; perquè creim que només fent-ho així és com, els diferents països que constituïm un Estat, podem

aconseguir que aquest Estat resplendesqui amb totes les gemmes que li són pròpies.

Avui, gràcies a Déu, veim com es van superant els patriotismes de via estreta, i sabem que una pàtria pot ésser més gran com més i més variats siguin els seus valors. Ara que es parla de societats pluralistes en els conceptes de raça, llengua, cultura i religió, millor encara podem parlar també d'Estats pluralistes en els quals poden conviure —per virtut d'una ben entesa germanor cristiana i d'un autèntic esperit de civilització— els diversos grups ètnics que el componen, amb les seves específiques peculiaritats, les seves llengües i les seves diverses aportacions culturals. Més ric i més interessant deuria ser un Estat que posseeixi diverses llengües i cultures que no aquell que sols en posseeixi una; i no parlem del paper odiós que exerciria un Estat qui, a les altures del segle que vivim, es dedicàs a ofegar i rebentar una part del seu patrimoni espiritual amb el pueril prejudici que pogués ser nociva a l'altra part. De la recta intel·ligència dels seus governants dependrà sempre que uns béns no destorbin els altres, sinó més aviat que la suma de totes les riqueses constitueixin una glòria del patrimoni de tots. Només els infants poden fer ús d'un bé en detriment propi. El raciocini dels adults és per fer créixer amb les riqueses de l'avior el patrimoni del futur.

És per aquest camí de servici que la revista LLUC —encara avui l'única publicació periòdica en llengua de les nostres Illes—, ben lluny de voler disgregar ningú, s'esforça a redreçar l'esperit del nostre poble, a donar-li nova saba i brillantor, i a fer-lo digne entre els altres pobles.

En el lllindar d'un any que toca ja la seva fi, ara més que mai posam la nostra confiança en tots vosaltres que heu anat seguint els passos de la revista LLUC, segurs que amb l'ajuda de tots podrem no solament mantenir-nos en el camí fet, sinó entrar encara per unes millors avingudes d'avenç i de cultura, que han de ser en definitiva el nostre camí de servici a l'ànima i l'esperit de Mallorca i de les terres germanes.

Miquel GAYA

JOSEP MARÍ:

tres poemes

I

No em cansaré de mirar aquesta illa meva
 que s'agrisa, al crepuscle de la tarda,
 damunt el tràngol lleu de Tagomago.
 Ni els núvols que es deslliguen del cel rosa
 per elevar muntanyes darrera les muntanyes.
 No em cansaré tampoc de les gavines
 que amb el ritme més bell segueixen aquests
 [versos.]

Els versos de la mar, que és la meva ànima,
 viatgera en vaixell blanc amb fosc rumb
 cap a un fred horitzó de gent salvatge.

La calitja vespral
 agermana els illots amb els serrats,
 les muntanyes més braves
 amb la plana serena.
 I els meus germans de terra
 voldria que es fonguessin en una mateixa silueta
 de dolcíssim dibuix geogràfic,
 on Déu potser recolza el seu repòs.

II

Anar escrivint paraules
 mentre els vehicles passen
 amb el seu soroll! Penso
 que això també té musa
 quan la ciutat deserta
 només palpita amb ells.
 Tot sol a la terrassa.
 Les cadires en ordre,
 i un gat negrot rondant-les.
 La poesia flota
 tímidament; la sento,
 però no la veig. És
 com un noble metall
 abans de tenir forma.
 M'esborrona una brisa.
 Més tard sento picor.
 Un amic, gorra blanca,
 en bicicleta, em diu:
 «adéu» i xano-xano
 s'allunya. Una botzina
 sona breu. El batec
 dels cotxes no s'acaba
 per ara. Manca un quart
 a la mitjanit. Miro
 la foscúria sense astres.
 Un badall m'insinua
 son. Dos me la confirmen.

Aquesta hora és un plàcid
 avorriment, i els versos
 fins i tot avorreixen.
 Jo què més vull! El lent,
 místic, rar avorrir-se
 té això —potser és un buit—:
 aquesta amorfa, impura,
 senzilla poesia.

III

Carreró incògnit.
 Portal incert.
 —Vaixella de Bohèmia!
 Llums infernals.
 Llums celestials
 —potser perill
 pot no ser res—:
 fanal vermell
 i fanal blau.
 Escaló a punt
 als peus que van
 penjats dels ulls.
 Les ombres criden...
 Per la tarima
 gemecs de cossos
 desgavellats.
 I un «instrument»
 prestidigita
 tot un teclat.
 Damunt les notes
 fàstic de flors,
 retrats de morts
 passats per glòria.
 Criden les veus
 —les nostres ombres.
 Les ferrements
 riuen brutals.
 Però aquells cossos
 malgrat la xauxa
 sols fan gemecs
 per no dir esglais.
 I els rostres bruts
 de tants de llavis
 s'han embruixat
 al vol cansat dels colzes amb arestes.
 Déu és al fanal vermell
 o Déu és al fanal blau?

Cap a un programa de Geografia de Mallorca

per Gabriel JANER MANILA

Si la vida temporal de l'home és, per naturalesa, essencialment terrenal, perquè l'existència humana es destrena en el gran escenari que la superfície de la terra ofereix al desenvolupament de les seves activitats, de les seves aspiracions i anhels, es deu estudiar, sobretot, el lloc on l'home s'assanta, on està localitzat el seu **espai** i, més que res, la **cultura** vinculada a aquell espai.

No podem deixar el nin a l'ou en un espai habitat totalment desconegut per a ell, en un món hostil, en una massa a la que s'ha d'incorporar com individu, mai per augmentar la massa com a tal sinó per a créixer dins ella amb totes les branques de que és capaç la personalitat humana.

No hi ha dubte que l'estudi de la Geografia s'inclou en els que, avui, s'anomenen estudis socials i que el seu fi últim és **millorar les relacions entre els homes**. Que captin els problemes del món en les seves proporcions justes, moderant entusiasmes per aventures i heroicitats imperialistes quan milions d'essers humans aspiren a una vida digna de la nostra època.

Han caigut avall els homes. El genocidi de Biafra n'és una prova. Perquè llavors ens escandalitzem de les matances de bruixes, o del terror asiri. Solidaritat entre els homes del món. Comprensió internacional. És, per tant, una ciència orientada a l'avenir.

Fer que el nin **observi** la realitat del seu món, que **s'expliqui** els fenòmens geogràfics i extregui les causes, que **localitzi** el fet en el seu lloc. Que no fixi, únicament, l'atenció en els fets extraordinaris: llocs rars i fantàstics, monuments, etc. Insistir, sobretot, en els **fets normals**, en les escenes de la **vida diària**, per prosaïques que ens puguin parèixer. No hem d'intentar fabricar ulls de turista i hem d'e-

uitar per tots els mitjans, que l'alumne adquireixi mentalitat de guia. Sense oblidar, és clar, els **elements tipus del paisatge**, el gran fons del quadre.

No seria vàlid l'ensenyament d'una Geografia a força d'inacabables llistes de noms. Els noms indispensables s'han de situar sobre croquis i mapes. Analitzar el paisatge, comparar-lo successivament, recercar els per què, esgotant les correlacions mútues. Que el nin s'habitui a fer-se preguntes sobre el seu lloc, sobre el seu ambient, sobre l'eterna lluita de l'home a la seva terra.

Aquests fets geogràfics que es desencadenen d'aquest enfrontament de l'home amb la terra en un moment històric, no es poden considerar aïlladament. (És a dir, no es pot començar estudiant l'aspecte geològic per acabar amb l'aspecte comercial de la regió). L'originalitat de l'ensenyament geogràfic es fomenta en l'**anàlisi de les relacions entre fenòmens**. Perquè els fets són interdependents i es combinen entre si de les maneres més diverses.

En una paraula, aquest mètode de **síntesi geogràfica**, només troba el seu valor quan **mostra les interdependències entre els fets naturals i els fets humans**.

Això no obstant, la Geografia és, també, la ciència que estudia la localització i la diferenciació dels fenòmens espacials. No basta saber què és un riu, una muntanya o un bosc. S'han de mesurar les relacions entre els accidents, les influències del medi envers l'home i les d'aquest en el medi, en tota la seva complexitat i flexibilitat.

No hi ha dubte que el **paisatge humanitzat és l'expressió visible i geogràfica d'una civilització**. Tot el que la vida econòmica i social ha bastit sobre un lloc, sobre una terra

viva, amb sang i lluita diària, amb la suor i amb el treball. Amb el degotís incansable de les hores retudes i els quefers asprius de la inesgotable fermesa de l'home.

La Geografia s'ha de presentar, en les distintes etapes que dura el seu ensenyament, com una ciència **actual, pràctica i aplicada**.

El mètode a seguir en l'aprenentatge de la Geografia del lloc es fonamenta en l'observació directa i indirecta, i tots els exercicis pràctics han de tendir a ensenyar-los a pensar per si mateixos. Els exercicis que, sobre el terreny, a l'aire lliure, s'han de realitzar, es poden agrupar en tres etapes:

- 1.ª **observació** del que es té a davant la vista.
- 2.ª **descripció** de l'observació en un mapa o quadern.
- 3.ª **interpretació** del que s'ha vist i anotat.

Per a l'observació indirecta s'hauran d'utilitzar mapes, il·lustracions fotogràfiques i plànols. Una fotografia pot donar realitat a una paraula, a un concepte, a una noció, no entesos. Són de primeríssima necessitat les lectures de textos, el comentari, el que altres persones, abans, han dit o han sentit a davant un paisatge, en presència d'uns determinats fenòmens.

L'estadística és un bon auxiliar de la Geografia; sense oblidar que les taules perden molt fàcilment la seva representativitat. Cal posar-les al dia cada dos o tres anys.

Però els nostres homes saben poques coses de la seva terra. Molt s'ha parlat de «la indiferència actual mallorquina». En Josep M.ª Llompart en el pregó de la **IV Festa de la Vermada** denunciava el «vi de la peresa», beguda predilecta de la nostra gent. El vi que ens dona un son irresponsable i ens converteix en animals domèstics ajeguts a l'ombra de les comoditats i de la indiferència. «Què sabíem, què sabem de nosaltres mateixos, i sobretot, què sabíem i què sabem els uns dels altres, encarats, contigus i distants?» es preguntava Joan Fuster en el pròleg d'**Els Mallorquins** d'En Melià. Cal encendre consciències. Despertar la consciència d'una societat èbria de fum i de paraules, perquè puguin trobar de bell nou el sentit de la llibertat i de l'equilibri. El gegant Anteu renovava les forces en contacte amb la terra i sols fou vençut pel fill de Zeus quan el pogué privar del repòs sobre la terra viva.

Cal, doncs, l'estudi de la terra, del poble, del seu ésser i del seu comport. Cal que, aquest estudi comenci des de la infància, perquè aquests nins que, avui, assisteixen a les nostres escoles, seran els ciutadans del demà. Un demà generós, allunyat de l'anèmica degeneració del nostre temps.

Bar restaurant de Lluc i Hostal de la Font Coberta

Dos llocs pulcrs i econòmics al servei dels pelegrins.

Cuina especial espanyola i francesa.

Salons esplèndids on hi són servits amb

PULCRITUD I ECONOMIA TOTA CLASSE DE DINARS, BERENARS, REFRESCS, etc.

També s'hi preparen, si ho demanen, dinars per a **EXCURSIONS**, berenades, etc.

En un i altre lloc, servei de **BAR** - Serveis especials per a Noces i Comunionis.

NOTA. - Per a grans banquets de nocces, comunions, reunions, etc., convé avisar amb 48 hores d'anticipació.

RESTAURANT DE LLUC - Tel. 9

Je suis, je crois, le premier après Léon Bloy, à rappeler la vraie grandeur d'Israël, et j'ai eu la joie de m'entendre dire qu'il n'y avait jamais eu d'appel plus sincère, plus chaleureux, plus tendre pour rappeler à ce peuple la pérennité de la promesse qui fait de lui le fils aîné de Dieu, l'ambassadeur de la Maison et de l'honneur de l'Eglise.

Paul CLAUDEL: Le Mystère d'Israël

PAUL CLAUDEL, AMIC D'ISRAEL

per Octavi SALTOR

Acaba d'aparèixer, en les edicions Gallimard (NRF), de París, el n.º 7 dels «Cahiers Paul Claudel». Fa 430 pàgs. i el seu títol és **La Figure d'Israël**. Quadern que no resulta exhaustiu, tant respecte al contingut pròpiament claudelià, com en relació a les importants col·laboracions monogràfiques que hi són recollides: des de les del catòlic Jacques Madaule fins a les dels diferents escriptors de raça i religió israelita que han compartit aquest volum, del més alt interès, no sols literari sinó històric.

Val a dir que ja el 3.º dels «Cahiers» claudelians (un, per cert, dels més voluminosos), anava exclusivament dedicat a la correspondència, allí íntegrament transcrita, entre Paul Claudel i Darius Milhaud (1912-1953). Un intercanvi, doncs, copiosíssim, que no sols documenta l'estreta col·laboració artística entre el poeta i el músic que, com l'alemany i protestant Honnegger, il·lustrà sonorament mantes obres claudelianes, sinó que comprèn també munió d'altres temes, estètics, ideològics, socials, etc., sense excloure els familiars, amb una palesa compenetració cordial entre ambdós rellevants cultivadors de l'esperit, catòlic un, jueu l'altre.

En aquest any del centenari claudelià (com és sabut, Claudel va néixer el 6 d'agost de 1868; morí el 23 de febrer de 1955), no dei-

xa d'ésser important que el «cahier» dedicat a la seva memòria, hagi enfocat, i tan a fons, l'anomenada qüestió jueva. Car sorprendrà a molts, que creuen, o creien, que Claudel era un fanàtic reaccionari, aquesta seva vindicació entorn de la seva actitud, doctrinal i humana, històrica, religiosa i política, vers allò que el venerat P. Miquel d'Esplugues, de memòria digna d'ésser més fidelment recordada, en digué «El missatge d'Israel».

El que ha passat és que, per un misteri de vera iniquitat, que només pot ésser comparat amb el genocidi nazi (tot i que aquells qui l'han comès o el vénen cometent vulguin blasmar les atrocitats d'aquella etapa de la vida pública germànica), el tema israelita sembla condemnat al silenci. I quan, amb tan coratjosa competència, l'escometen homes com el nostre admirat Miquel Forteza Pinya, ara promogut, probablement per aquest seu recent treball sobre els llinatges jueus mallorquins, a membre corresponent de l'Acadèmia de la Història, una mena d'esfereït silenci sembla tapar la boca dels comentaristes; com si el tema fos alèrgic a la crítica liberal contemporània.

El cas de Claudel, doncs, seria anàleg: Perquè resulta verament heroic que, en 1941, des del seu castell de Brangués, un home que estava en actiu en la seva carrera diplomàtica

(encara no era membre de l'Acadèmia Francesa, que el promogué a ella, unànimement, després de la seva jubilació d'ambaixador de França), s'atrevis a adreçar-se al gran rabí de França, en una carta que fou comunicada i llegida, a través dels serveis de la Creu Roja, en 1942, als jueus internats al camp de Drancy.

En aquesta comunicació, Claudel expressava literalment «le dégoût, l'horreur, l'indignation, qu'éprouvent à l'égard, des spoliations, des mauvais traitements des toutes sortes dont sont actuellement victimes nos compatriotes israélites, tous les bons Français, et spécialement les catholiques». En circumstàncies de menor pauira i de més llunyana situació geogràfica que la França ocupada pels nazis, Estats sobirants de primer rengle, han estat menys expressius davant de paral·leles flagrants conculcacions dels drets humans i cívics i de les normes del dret públic internacional.

Per això aquesta plebiscitària participació qualificada de notoris intel·lectual jueus, amb autèntic entusiasme i amb sincera postura regraciàtòria a la memòria del Poeta, esdevé significatiu, en aquests moments de la història del món. I mentre són escandalosament silenciades les pàgines de Claudel dedicades a la passada tragèdia espanyola, sense exclusió de la seva memorable oda als Màrtirs (de la qual existeix, que sapiguem, una única versió en llengua catalana, deguda al poeta, llicenciat en lletres i sacerdot mallorquí, Mn. Baltasar Coll Tomàs, llegida, per cert, al seu dia, en presència nostra, en un acte del Seminari diocesà insular), des d'una dimensió cristianament tan oposada, sorgeixi, donant-nos una superior lliçó de fraternitat ecumènica, aquella miscel·lània claudeliana-israelita, de tan variat i profund interès monogràfic, com extensió material de text imprès.

Des del gran escriptor creient Stanislas Fumet, que presideix la «Société d'Amis de Paul Claudel» (l'esmentat Darius Milhaud és el president de la comissió organitzadora del centenari), fins al també citat Jacques Medaule, que clouen i encapçalen, respectivament, el volum que comentem, tots els treballs que acompanyen els extractes claudelians directes (visions i interpretacions històriques, socials, bíbliques, líriques i literàries en general), constitueixen un veritable «corpus» científic, explícitament expressiu del pes específic que *La Figure d'Israël*, tingué, quan actuà de poble escollit, i segueix tenint ara, que els anatemes eclesials han estat abolits en els rites i la litúrgia catòliques, sense que, socialment, intel·lectualment, i ja no volem dir

financierament, hagi deixat mai de tenir-lo, en les etapes intermitges.

I és que Claudel fou sempre, com a jurista que era, i representant internacional de la seva França en els països més diversos (Xina, Japó, U.S.A., Alemanya, Itàlia, Bèlgica, etc.) un defensor de la Justícia, per als homes, per als pobles, per a les races. Amb una veu que ningú no pogué fer callar. Com no callà mai («clama, ne cesses»), en el seu apostolat individual, epistolament tan prodigat, i tan autènticat —després de la seva mort—, per a la salvació de les ànimes, per a l'evangelització d'amics, de lectors, de desconeguts.

Claudel era combatiu per temperament i per convicció. Els seus intèrprets teatrals (J.-L. Barault, entre altres, ens podria prou parlar, i ho advera llur correspondència, de les llargues discussions amb el comediògraf) debatien aferrissadament amb l'autor els més mínims detalls d'una posada en escena, d'uns matisos de dicció, d'uns fragments colloquials a suprimir o a mantenir. Però aquesta bel·licositat era sempre exercida al servei del que el seu esgrimidor creia causes justes, imperatives. Claudel mai no abdicà del seu deure, fos o no errònia la seva visió, o la seva concepció, en cada cruïlla dels seus innumerables i entrelaçats camins.

Aquesta és la causa que, conceptualment, enfront de Claudel només hi hagin, reticents o hostils, els ignorants o els covards. Catòlics, agnòstics, protestants i jueus s'ajunten en el chor de les seves lloances. No podrà ningú reivindicar dintre de l'absurda i anacrònica divisió de dretes i esquerres, cap postura pro o anti claudeliana, en funció de cap inclinació ideològica. Les úniques raons, i ben poc vàlides i ben poc honorables, seran en tot cas, les de la bona o mala voluntat amb què hom aculli la Figura d'Israel i la figura de Claudel.

No volem pas dir, és clar, que l'obra claudeliana no sigui discutible, ni que els seus credos estètics, i àdhuc litúrgics, no puguin ésser objecte de polèmica. Però el glossador líric dels Llibres Sagrats, l'exegeta i interrogador de l'Apocalipsi, sobrepuja, en aquesta centenària commemoració que esmentem, l'estrepit dels odis racials seculars, per unir, en una superior inspiració poètica universal, en una abraçada d'unitat espiritual irreductible, tots els homes. Des del diàleg més íntim d'*Animus et Anima* fins als cosmològics periples dels seus més vastos drames simbolistes. Aquest volum «pro-Israel» és una magna prova de la precocitat de l'ecumenisme claudelià, tan docte, tan ferm i tan pregon.

A propòsit d'un II Centenari

per R. RÀFOLS I CAMÍ

Ferran Soldevila en la seva **Història de Catalunya** (pag. 1219 de la segona edició, Barcelona 1962/63), escriu: «En l'aspecte cultural els lligams de Catalunya amb la resta d'Espanya s'intensifiquen també. Correspon a Carles III (i això ens indica més eloqüentment que cap altre indicatiu, com en la seva obra uniformisme espiritual i prosperitat material volien completar-se) la trista glòria d'haver foragitat, de dret sinó de fet, el català de l'ensenyament. Ell ha dictat una Reial Cèdula (23 de juny de 1768) manant que l'ensenyament primari i secundari (Primeres Lletres, Llatinat i Retòrica) es faci arreu en llengua castellana, encomanant de vetllar pel seu compliment a les Audiències i Justícies respectives, i recomanant-la també als Diocesans, Universitats, i Superiors seculars, «para su exacta observancia y diligencia en extender el idioma general de la Nación». Aquesta Reial Cèdula, que afectava altres qüestions i manava a l'audiència de Barcelona de posar en castellà les sentències, redactades encara en llatí, i a les cùries eclesiàstiques d'actuar en llengua castellana, va exercir una forta influència i va anar acompanyada d'una seriosa ofensiva contra l'idioma vernacle. És així com aquells anys a Mallorca, malgrat les protestes dels canonges i l'apartament dels fidels, s'estengué molt la predicació en castellà. La Universitat de Cervera, de la seva banda, compleix la missió per la qual ha estat creada, de submissió i de dinastisme. Cada inaugural de curs, per imposició indefugible, és fet l'elogi del seu fundador (Felip V)».

Soldevila recolza les seves afirmacions relatives a la predicació en castellà a les esglésies de Mallorca en el treball de mossèn Antoni M. Alcover, titulat **Qüestions de llengua i literatura catalana** (Mallorca, «Bolletí del Diccionari de la Llengua catalana», 1903), pàgs. 216-17.

Ve, doncs, de lluny aquesta equivocada voluntat contra el nostre idioma vernacle. Una pugna que comença certament abans del 1768, però que la Cèdula de Carles III n'assenyala un moment remarcable.

Si aquell rei s'hagués limitat a disposar que a les escoles de Catalunya, Mallorca i País Valencià, l'ensenyament del castellà tingué caràcter obligatori —dins d'un pla general d'ensenyaments basats en la nostra llengua autòctona—, aplaudiríem sense reserves la seva Cèdula car comprenem perfectament que el coneixement del castellà —com el del francès, de l'anglès, de l'alemany, etc.— és un coneixement útil i convenient perquè augmenta la nostra cultura i multiplica les nostres possibilitats de comunicació i treball. A més, el castellà és l'idioma dels nostres germans d'Aragó amb els quals catalans, balears i valencians vàrem formar, durant una pila de segles de la nostra història, una gloriosa comunitat política. El castellà és també el més estès dels idiomes hispànics, —l'idioma majoritari, podríem dir-ne— per la qual cosa té uns drets particulars i específics que cal reconèixer i respectar.

Però bandejar el català de les escoles i universitats del nostre País, o dels nostres Països, fou com voler-lo esborrar del mapa de les llengües vives o, si més no, voler-lo reduir a la trista condició d'un humil i degradat «patués». Fou voler-lo trossejar en una infinitat de parlars i dialectes diferents, la qual cosa volia dir incapacitar-lo com a llengua literària i com a vehicle de cultura.

Aquesta era en realitat la dèria o idea fixa de Felip V, de Carles III i de llurs ministres enmotllats en l'esperit del centralisme francès i de l'uniformisme borbònic. Els reis Catòlics, Carles V i llurs successors eren partidaris de la unitat però respectant sempre les varietats naturals. Espanya —les Espanyes— eren per a ells una unitat polièdrica constituïda per diferents països amb llurs lleis pròpies i peculiars per a la vida interior o regional. Una unitat amb diferents idiomes o llenguatges autòctons que estimaven, respectaven i coneixien. Ben altrament dels Borbons, que amb el pretext d'un racionalisme geomètric i aclaparador eren partidaris d'una unitat monolítica, d'una espiritualitat uniforme i volien imposar també, sobretot per mitjà de

l'escola, als nostres infants i a la nostra gent una mena de motlo idiomàtic en pugna amb la naturalesa i la història i incompatible amb els principis d'una il·lustració natural i cristiana.

Gràcies a Déu es va produir en el segle XIX una reacció salvadora, orientada en el record d'un passat esplendorós, que va engendrar la Renaixença cívica i literària del nostre poble, en la qual els homes de lletres de Mallorca varen jugar-hi un paper de primer ordre. Marian Aguiló, Josep Ll. Pons i Gallarza, Gabriel Maura, Miquel Costa i Llobera, Joan Alcover i molts altres encara, són figures preeminents en el camp de les nostres lletres i del nostre Renaixement. I la nostra llengua i la nostra literatura són avui fets vius i dinàmics que bateguen, pesen i evolucionen. Tenim gramàtiques que ensenyen a parlar-la i a escriure-la; tenim diccionaris (el Fabra, diccionari manual i sumament eficient i l'Alcover-Moll, veritable inventari lexicogràfic i etimològic de la nostra llengua) i aviat tindrem grans enciclopèdies gairebé universals, els uns i les altres honor del nostre idioma i de la nostra cultura. La nostra consciència col·lectiva està lluny d'haver-se esvanit com volien Carles III i els seus ministres, partidaris això sí —car la veritat cal dir-la sempre—, de la prosperitat material dels nostres pobles, per la qual cosa en el mes d'octubre de 1778 autoritzaren a diferents ports de les nostres terres (Palma, Barcelona, Alacant, Alfacs) a comerciar amb Amèrica.

Ara que els grans pedagogs de tot el món i el Bureau Internacional de l'Educació de la UNESCO condemnen els genocidis lingüístics i culturals i defensen l'ús de les llengües atòctones i vernacles en les escoles, especialment d'ensenyament primari i secundari, convindria que ben aviat en totes les escoles i instituts de les Illes, del País Valencià i de Catalunya (i en parlar de Catalunya hem de pensar sempre en el Rosselló, Conflent, Vallespir i Cerdanya), es tornés a ensenyar a base de la nostra engua i s'hi ensenyés també, amb la intensitat que calgui, les llengües castellana i francesa, vehicles l'una i l'altra de cultura i civilització que els nostres allots deuen conèixer i estimar.

¿I no és un genocidi lingüístic i cultural allò que passa o ha passat durant molts anys, en algunes escoles del Rosselló on els infants del país eren severament punits si a la classe o a la clastra d'esbarjo eren atrapats pel mestre, parlant un moment en català? Però no cal anar al Rosselló, ni al Conflent, ni al Vallespir ni a la Cerdanya francesa per a trobar proves d'aquesta equivocada voluntat envers

el nostre idioma i la nostra cultura. En una de les illes germanes, Menorca, a la vila de Ciutadella, trobem un home, el director tècnic i prefecte dels Salesians d'aquella ciutat que, en preguntar-li un redactor del periòdic IRIS d'aquella illa, com es pot resoldre el problema que els infants de Menorca —que a casa parlen en menorquí— a l'escola no entenen prou bé el que els mestres diuen en la llengua oficial, contesta tot convençut: «Molt senzill: que els pares deixin de parlar menorquí als fills i que comencin ja a parlar-los en castellà a casa».

Jo no he llegit el periòdic IRIS però he llegit la remarcable conferència que sobre el tema **L'educació com a fonament del respecte als drets humans** va pronunciar a Barcelona, el 29 de febrer d'enguany, el senyor Joaquim Ventalló, conferència que formava part del cicle organitzat sobre la Declaració Universal dels drets humans, pel Club d'Amics de l'UNESCO de Barcelona (volum XLI de la Col·lecció Aportació Catalana, Barcelona 1968). I en la pàgina 13 d'aquest petit volum s'hi troben les paraules transcrites del director tècnic de referència de la població de Ciutadella.

Naturalment, jo estic segur que la Comunitat religiosa dels Salesians, els benemèrits fills de sant Joan Bosco, que tant s'esforcen per a difondre la cultura i la instrucció especialment entre els fills de les classes humils i modestes de la societat, no aproven de cap manera les insòlites declaracions esmentades car les mateixes suposen no solament el desig de foragitar definitivament la nostra llengua de l'escola sinó que suposen també l'anhel que l'idioma de Ramon Llull desaparegui ben tost de la vida familiar, íntima i privada. Un veritable genocidi lingüístic.

Cal predicar sempre l'amor, la convivència i la concòrdia i no deixar-nos guiar per exclusivismes, per intransigències i per fanatismes, siguin del color que siguin, que estan en pugna amb els veritables principis cristians. Si el Concili suara celebrat a Roma ha reconegut els drets de les llengües vernacles en la litúrgia de l'Església catòlica, ¿per què els Estats o societats polítiques no han de reconèixer, també els drets d'aquelles mateixes llengües en l'ensenyament oficial i privat i en tots els mitjans de comunicació social? Al capdavall la nostra llengua no és cap dialecte groller ni menyspreable, sinó un idioma ple de prestigi i dignitat. Un idioma certament de caràcter minoritari dins el conjunt de terres i pobles hispànics però que tanmateix també té dret a la vida, a l'evolució i al desenrotllament.

Sembra de patates enverdides i prebrostades

per Llorenç d'ES VELAR

Dos o tres pics per setmana he de baixar del Velar a la vila. Sempre hi ha feines al poble. Encara hi vaig més espesses vegades des de que la meva dona llevà del rebost la botella d'herbes, gelosa de les freqüents visites que jo li feia i de les besades que li donava.

A un costat del camí que faig per anar-hi, hi ha dos horts, un d'En Sis i l'altre d'En Ric. Tots dos cada any sembren un bon tros de patates. Com que la mula no corre molt, tot el camí m'entretenc mirant els conreus d'un i altre costat. Cada anys em crida l'atenció la diferència dels dos sementers de patates. En Ric les sol sembrar més prestet, però es torben a néixer i neixen malament: n'hi ha de grosses, n'hi ha de petites i hi ha moltes faltes. En Sis les sol sembrar més tard, però molt aviat totes han nat, totes són iguals i no hi ha cap falta, i lo curiós és que llavors les treu abans que En Ric.

Quan jo passava sempre deia per mi mateix: En Sis té qualque secret. Jo desitjava conèixer-lo no per mi, que el Velar no és terra de patates, sinó per fer-lo conèixer als amics lectors de LLUC qui sembrin patates. L'altre dia, quan jo sortia d'una taverna, me vaig topar amb En Sis que anava a partir cap al seu hort. Pujà al meu carretó i partírem plegats. Quan sortírem del poble li vaig parlar de les seves patates i sense fer-se pregar gens revelà tots els secrets.

Ja saps, Llorenç, em digué, que a setze anys jo me'n vaig anar a Holanda. Allà feia feina a un hort, on vaig aprendre a sembrar patates enverdides i prebrostades.

—No sé de què em parles. Què són patates enverdides i prebrostades?

—Són patates que tenen la pell verda i uns ulls gruixats d'uns tres centímetres d'alçada,

en els quals ja es destrien a la part de dalt les primeres fulletes i a baix uns relleus blanquinosos que són les reletes iniciades.

—On venen aquesta casta de patates?

—No les venen enlloc. Allà nosaltres les obligàvem a tornar-hi. Teníem uns caixons baixos, de quatre dits d'alçada, que a cada un dels quatre cantons tenien un peu d'un pam. Omplíem aquells caixons de patates i els posàvem uns damunt l'altre a piles més altes que nosaltres. Les teníem, de quaranta a seixanta dies, dins una sala ventilada i il·luminada amb claror difusa.

—Tu, les teves, les prepares així, amb caixons com els d'Holanda?

—No, jo no tenc caixons. Però ja arribam al meu hort, davallem, ferma la mula i veuràs com ho tenc.

Així ho férem. Dins un porxo, que tenia el portal tapat amb dos llençols perquè a sortida de sol els seus raigs no arribassin directament a les patates, hi tenia a un costat barres verticals amb travessers que a cada pam sostenien un canyisset de secar albarcocs ple de patates i a l'altre costat cordes penjades a les bigues de la canyissada que aguantaven canyissos de secar figues, un damunt l'altre, a un poc més d'un pam de distància, també plens de patates. Encara vaig veure una soll amb patates esteses una devora l'altra per tot el trispol. Era això a principi de febrer. Les havia col·locades allà, segons em digué, la setmana abans de Nadal. Totes les patates tenien un color verdós i uns ulls grossos i revinguts.

—Però ja pareix, li vaig dir jo, que aquestes patates demanen esser sembrades de pressa.

—Sí, ja les poden sembrar, però si hi ha moll o no te ve bé pots estar quatre o cinc

setmanes: els ulls grossos s'entretenen, creixen molt poc, la llum los frena, i els retrassats augmenten i es fan tots més iguals.

—Però quan les te'n dus a sembrar deuen caure la mitat d'ulls?

—No t'ho creguis. Naturalment no les han de tragar a dins sacs i manejar-les. Però dins una senalla les te'n pots dur tranquil, quan acabis de sembrar-les trobaràs un ull romput a dins la senalla o cap. Aquests ulls no són bons de rompre com els que treuen a les fosques.

—Per lo que dius, aquesta manera teva de tractar les patates de sembra, ha d'esser de molta utilitat. Quan pas, veig el bon resultat i la diferència de les teves i les d'En Ric.

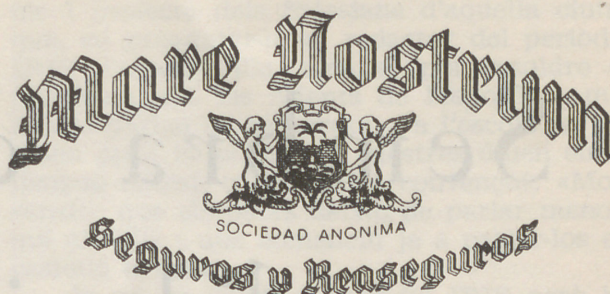
—Ja ho crec. Les seves per néixer malament necessiten tres setmanes. Les meves per néixer bé, una setmana. Les meves surten amb força, totes iguals, resistents a la sequedat, l'humitat i la malaltia. Les seves neixen desiguals i molt dèbils per resistir els contratemps que puguen presentar-se.

Conseqüentment, aquí on ell cull dos quintars de patates jo n'hi cull tres. L'any 65 una gelada tardana les deixà seques. Les d'En Ric es torbaren a retreure, tragueren prim, l'herba sortí amb força i les se menjà; les meves rebentaren tot d'una amb valentia: ell quasi no collí res, jo quasi no vaig conèixer que hi hagués hagut gelada.

—Com així En Ric no pren el teu sistema?

—Fillet... El seu pare era hortolà anomenat, ell nasqué dins un hort i jo som un novençà. Encara que fa cinc anys que ho veu, acluca els ulls perquè no vol tòrcer-hi el coll. Per part meva, que faci el que vulgui.

Acabarem la conversa, li vaig donar l'enhorabona, nos despedirem, vaig pujar al carro, i envant s'ha dit, cap al Velar. Pel camí jo anava pensant si, endemés dels avantatges dits, les patateres de llavor prebrostada són tregadores tres setmanes abans, segons diu En Sis i jo ho veig, quants de mils de duros suposaria això pels poblers i murers que els interessa poder-les treure prest per arribar d'hora a Anglaterra! Com és que no ho fan? Els tècnics de la Jefatura Agronòmica i els de l'Extensió Agrària no els ho han dit? O si els ho han dit, ells no ho han cregut? No ho sé. Ells, però, són molt devots de la Mare de Déu de Lluc i si ho llegeixen a la revista de LLUC, tal volta ho creuran i ho provaran. Si els va bé, com n'estic segur, aniràn a fer una visita a la Moreneta de la Serra. Allà nos trobarem perquè jo també hi aniré.

SEGUROS QUE PRACTICA

VIDA, ROBO, GANADO,
INCENDIOS, CRISTALES,
COSECHAS, PEDRISCO,
INDIVIDUAL, ENFERMEDAD,
TRANSPORTES
(Aéreos, marítimos y terrestres),
CINEMATOGRAFIA,
RESPONSABILIDAD CIVIL,
PERDIDA DE BENEFICIOS Y
COMBINADO DE INCENDIO
Y ROBO

Sucursales, Delegaciones o Agencias
en todas las poblaciones de España

Dirección General: Vía Roma, 45

Teléfono 212803 (seis líneas)

PALMA DE MALLORCA

EL MÓN I LA BO- LLA

Demagògia

Me direu conservador i no ho som. Pretenc, això sí, dur un poc de sentit comú a aquesta cròniqueta. Perquè la demagògia és fàcil i brillant. I les masses, avui promogudes a regir la Ciutat, l'aplaudeixen també fàcilment.

Ens trobam totalment immersos dins una crisi demencial de demagògia. Girau-vos allà on voldreu: a l'aspecte socio-polític, a l'aspecte religiós —que és on manco se podria esperar—, a l'aspecte financer —tothom gasta més que no pot, començant pels governants—, per tot arreu hi trobareu la demagògia.

Quines són les causes? Jo sempre he dit que n'hi ha una de potíssima: la desmoralització humana que ha produït la invenció de la bomba atòmica. Per això els qui representen la demagògia mundial són els de vint anys. Quan aquest onatge arribi a la ribera, però, s'amansirà, si encara existeix el món...

Bogotà

En arribant a les Amèriques, el Papa Pau VI s'ha agenollat i ha besat la terra americana. Això és emocionant per tots els qui som i ens sentim americans. Tot lo que ve d'aquelles latituds ens interessa, perquè no podem renegar del nostre país, i dir Amèrica és dir moltes coses entranyables i imponderables que ens afecten totalment. Tots els americans escampats pel món —uns més importants, altres manco— s'han sentit amoixats per aquesta besada a aquelles terres èpiques i idíl·liques que descobriren els argonautes de Cristòfor Colom, i conquistaren les gens d'Extremadura, en accions més o manco discutibles. Però deixem anar la filosofia de la Història: Amèrica és ara lo que és actualment: la nostra Pàtria, bella i sofrent, amb totes les races humanes que inclou la paraula «Hispanidad», i amb totes

les virtuts de l'Espanya teològica del segle XVI i amb tots els defectes dels colonitzadors andalusos i extremanys.

Terres idíl·liques són les terres americanes, però on fallen principis constitutius importants, cosa que en el segle XX ja no es pot admetre. Amèrica es troba, en molts aspectes, en el segle XVIII, i si això té un encís, té uns perills que s'han de solventar implacablement.

Que aquesta besada del Papa Pau VI a les terres americanes, les segelli de cristianisme social estil segle XX!

Paraules a Bogotà

Pau VI, actualment, en els seus parlaments, sia a Roma, sia en els llocs que visita, dona mostres d'estar molt al dia dels problemes mundials. No és nova aquesta actitud. Des de sempre ha estat molt «a la page» amb un admirable poder de síntesi. Ara a Bogotà ha dit, entre moltes altres coses, aquestes paraules que treim d'un discurs:

«Aquesta és per l'Església una hora de coratge i confiança en el Senyor».

«La finalitat de la reforma litúrgica és purificar i donar autenticitat al vertader culte catòlic».

«Tot lo que se faci a favor d'una instrucció religiosa de tots els feels, estarà ben fet».

«Cal que estimem molt els nostres sacerdots, cada vegada més». (Parlament als Bisbes).

«Hem de formar sacerdots i seglars en la ciència i solució dels problemes socials». «Cal prevenir prudentment, amb paternal comprensió i caritat, tota actitud irregular i fora de la disciplina, de la clerecia».

«L'Església ha de donar, amb la seva pobresa, un testimoni de fidelitat evangèlica. Hem de superar l'egoisme, l'avarícia i el benestar, i procurar que l'amor governi la nostra missió».

«L'acceptació cristiana de la nostra darrera encíclica —*Humanae vitae*—, no és una cursa cega vers la superpoblació; és, més bé, una *apologia de la vida*, que és do de Déu, glòria de la família, força del poble».

Paraules del Cardenal Lercaro

Sabem quina és la situació social d'Hispanoamèrica. Vet ací un judici del Legat pontifici en el Congrés eucarístic:

«La revolució signant serà inevitable si no es muden les estructures socials». «Solament la justícia, la llibertat i la pau salvaran els pobles americans».

SANTA MARIA DEL CAMÍ,

UN CAMÍ DEL PENSAMENT

En els 250 anys de l'actual temple parroquial de Santa Maria del Camí

I

Obriu, dones, les finestres,
que venim de veremar
els plors i les alegries
d'aquests dos-cents cinquanta anys.

Ha acabat la tasca dura
i és hora de descansar
per demà, quan trenqui el dia,
tenir més robust el braç.

Damunt tots vetlla la força
blavenca del campanar
i deixondeix cans i carros
ja fa dos-cents cinquanta anys.

¿No l'heu vist com s'alça i brilla
i com us fa lleuger el pas
quan la sembla o quan la sega
posa més pes dins la sang?

Devers ell vola difícil,
fitant l'ull sempre endavant,
per graons de llum la història
d'aquests dos-cents cinquanta anys.

Quina bona olor li duen
solcs, vinyes i ametllers!
Els rectors Castanyer i Móra
s'han estremit dins el jaç;

fra Borguny i Lluç Mesquida
no s'ho acaben de mirar.
És una obra que governa
aquests dos-cents cinquanta anys

amb esperança i deliri
de prodigis despullats.
Desperteu-vos, que és la festa.
Fora son, homes del camp.

Apa, pareu taula, dones,
que hem convertit en vi blanc
els plors i les alegries
d'aquests dos-cents cinquanta anys.

Miquel DOLÇ

2

Santa Maria del Camí,
Arca de Fe, Estel del Matí,
d'aquesta terra flor i exemple,
per vostra festa, ¿què us duré?
Un brot de flor de taronger
per posar al peu del vostre temple.

Un brot de flor de taronger
collit dins l'agre de la Serra
dins on florí aquell «Castanyer»
que donà el fruit dins vostra terra.

Ell vostre esglèsia edificà
amb els millors mestres del poble;
Nou Aaró, la consagrà,
l'exornà amb marbre del més noble.

I al cap de dos-cents cinquanta anys
s'alça, agràit, el poble en festa
per exalçar els seus grans afanys
i pregonar la seva gesta.

Que ell des del cel vulgui acollir
l'agraïment d'aquesta terra
sempre fidel al seu destí,
i arreu la vulgui beneir
amb la mà dreta i la mà esquerra!

Guillem COLOM

Imatge de l'escultor Pere Joan Obrador (Segle XVIII)

rosa dels VENTS

D'EIVISSA

El cementiri púnic del Puig dels Molins, prop de la ciutat d'Eivissa, continuadora de la vella Ibosim.

BREUS RECERS

CULTURALS A L'AMPLE ESTIU TURÍSTIC

Tot al llarg de l'estiu hi ha hagut a Eivissa algunes activitats d'ordre cultural o artístic que han tingut un cert pes. Una part ha voltat entorn de la III Biennial d'Art d'Eivissa, que continua obrerta durant aquests mesos. La seva direcció, ha organitzat, principalment, una sèrie de conferències i col·loquis, sota el nom de **Fòrum de la Biennial**, i ha promogut un **Camp Arqueològic Internacional**. Però una altra part d'aquestes activitats s'ha desenrotllat amb independència de la Biennial.

A Eivissa funciona de nou, des del començament de l'estiu, un curs de llengua catalana. Alumnes i professor, els primers dies de classe, recordaren l'extraordinària figura de Pompeu Fabra, en ocasió del centenari del seu naixement. Es digueren unes senzilles paraules d'evocació de l'home i de reconeixença a la seva transcendental obra filològica, pensant que segurament serien l'únic homenatge que es retrià, a l'illa, a la memòria del gran ordenador de la nostra llengua. En uns **Festivals del Portal Nou** actuaren, entre altres, **Els Joglars**, el grup de mims que, si bé

pel seu art han de restar muts, duen un nom ben nostre. D'altre banda, al **I Festival de la Cançó Moderna d'Eivissa**, també celebrat al baluard del Portal Nou amb forta assistència, es va poder escoltar la llengua de l'illa. Algunes de les cançons originals que havien d'interpretar els grups participants duïen lletres eivissenques. Cal remarcar, fora de concurs, la notable actuació d'Isidor, que cantà admirablement les seves pròpies composicions, amb paraules que són una bella mostra del conreu de la nostra llengua. Isidor Marí Mayans també ha cantat al Principat, on el seu art s'ha comentat ben favorablement.

Després d'aquesta referència a les espurnes de vida amb què l'idioma es manifesta fora de l'ús diari, podem continuar per la pintura, sempre present a l'illa. Més encara que d'inauguracions d'exposicions cal parlar, aquesta vegada, d'inauguracions de sales d'exposicions. Aquestes tenen un dels seus centres dins el recinte emmurallat. A les galeries que ja hi havia — **Ivan Spence** com a més important, però també **Xaim**, **Es**

Piló, **Dalt Vila**, etc. — hem d'afegir, obertes aquest estiu, les que duen els noms de **Galerie Carl Van Der Voort**, **Galeria 5** i **Galeria Sa Carrossa**. Les exposicions, individuals i col·lectives, han estat nombroses, però sols citarem les d'alguns eivissencs. Antoni Pomar Juan, un dels nostres millors pintors, ha exposat a la **Sala Vallribera**, de Sant Antoni, i a la sala de la Caixa de Pensions, de la ciutat. Antoni Marí Ribas, de qui ja havíem parlat, mostrà els seus expressius dibuixos a la **Societat Ebusus**. També ens havíem referit a Vicent Ferrer Guasch, que ha exhibit noves obres, amb l'èxit acostumat, a la Caixa de Pensions. Un pintor jove, Josep Marí, ha estat un dels seus successors a la mateixa sala, amb una bona col·lecció d'olis i ceres. Un altre pintor jove, Francesc Riera Bonet, ens deixà veure la seva obra ascendent a la **Societat Ebusus**.

Al **Fòrum de la Biennial** han parlat, dins els mesos de juliol i agost, els senyor Ulina Martorell, sobre **La doble física del territori: geografia i organització social**, Buceña, sobre **Dinàmica de la joventut**

al món contemporani, i Vilaltella, sobre **Sexe i repressió sexual**, i la senyora Sunyer Roig, que tractà de la història del teatre infantil i els treballs de l'Associació Internacional de Teatre per a Infants. Sota els auspicis del Foment del Turisme i invitat per **Art Popular Ca'n Negre**, el Llicenciat Enrique Vélez Sotomayor dissertà, al saló d'actes de l'Escola d'Arts i Oficis, sobre el tema **Semblança de les artesanies i de l'art popular de Mèxic**.

Es ben coneguda la importància de l'arqueologia púnica d'Eivissa. Un gran especialista, el professor Tarradell, es queixava últimament a SERRA D'OR de la manca de subvencions per a noves recerques. Aquest estiu, amb tot, hi ha hagut una mica d'activitat en aquest sentit i, principalment, s'ha preparat el terreny per a futurs treballs. Les excavacions s'han fet per dues organitzacions diferents, als dos jaciments més importants de l'illa. La Cova del Cuieram, al nord, és un santuari rupestre on es tributà culte a Tanit, de la qual aparegueren, a partir de 1907, nombroses figuretes votives, a més d'unes inscripcions en una placa de plom. Ara el Baró d'Esponellà, després d'una campanya de neteja l'any 1965, ha prosseguit la neteja cap a la part del fons de la cova que no ofereix perill. Les troballes han estat en aquesta segona campanya més importants: un bell joiell d'or amb decoració de possibles símbols de Baal Hamon, peça única de gran interès; un capet de Tanit que conserva restes d'una capa d'or, monedes, ceràmica, etc. Tot això ha estat lliurat al Museu d'Eivissa. Han estat igualment donades al Museu dues col·leccions de monedes púniques procedents d'un dipòsit trobat al campament de la Blanca Dona.

A part d'aquests treballs i troballes, hi ha hagut un Camp Arqueològic Internacional, promogut per la Biennal i dirigit pel professor Martín Almagro, actual Director del Museu Arqueològic Nacional. El seu objectiu ha estat la necròpolis del Puig des Molins, d'on procedeixen tants objectes guardats als Museus d'Eivissa, Bar-

celona, Madrid, etc. Un centenar d'universitaris de diferents països, repartits en tres torns, hi han intervingut desinteressadament. A l'acte de clausura de la III Biennal el Sr. Almagro exposarà els treballs realitzats. Aquest estiu han consistit en una neteja sistemàtica dels hipogeus i s'han trobat algunes peces de ceràmica. La segona etapa, que serà l'any vinent, ja es dedicarà a prospecció i excavació de tota la zona.

El professor Jean Feron, especialista en filologia púnica i Director del Museu de Lavigerie, arribà a Eivissa el 26 de juliol. L'objecte del viatge fou visitar el Camp Arqueològic, estudiar l'excepcional estela púnica, amb un relleu i part d'una inscripció, trobada fa uns anys a Ca Na Rafala (Sant Rafel), i tractar de la celebració del I Congrés Internacional d'Estudis Feniciopúnics, a Eivissa, l'any vinent.

M. V.

DE MALLORCA

NOTICIARI CULTURAL

● **III Cicle de Conferències a Campos:** El Club Cultural de Campos amb col·laboració de l'Obra Cultural Balear va programar per a l'estiu passat aquest tercer cicle de conferències sobre la temàtica **Diferenciacions de Mallorca amb Catalunya**. El programa estava previst així: Per al mes d'agost, dia 7, **Algunes característiques de la personalitat històrica de Mallorca dins l'antiga Corona d'Aragó**, per Bernat Vidal i Tomàs; dia 13, **L'església al «regne dins mar»**, per Mn. Joan Roig i Montserrat; dia 21, **Poble i cultura**, per Gabriel Janer i Manila —un fragment de la qual publicarem al número del mes passat en aquesta revista—;

dia 28, **Actualitat cultural a Mallorca**, per Frederic Suau; setembre, dia 4, **Afinitats i divergències lingüístiques entre Catalunya i Mallorca**, per Anna Moll; dia 11, **Parhelisme entre el Principat i les Illes**, per Jaume Vidal Alcover.

Sabem que la primera d'aquestes conferències hagué d'ésser suspesa moments abans de començar-se, i que en general totes s'han celebrades amb èxit, bé que la premsa no se n'hagi fet el ressò que mereixien.

● **Festival de la Nova Cançó:** A mitjan setembre passat, el Castell de Bellver fou el marc d'aquest festival organitzat pel CIDE, i amb la participació dels **Valldemossa**, Xesc Forteza, Madò Antònia Bua-des, Joan Ramon Bonet, Josep Jaume, Miquelina Lladó, Toni Moreno, Glòria, Isidor Marí, Santiago Ausó, el conjunt **Dos més un**, Gerard Matas, Marian Alberó, Rafael Subirachs, Maria del Mar Bonet, Enric Barbat, etc. La presentació fou a càrrec de Miquel Angel Riera.

● També Campos ha celebrat un festival de Nova Cançó, el 16 de setembre, amb la participació de Joan Ramon Bonet, Toni Moreno, Fafael Subirachs, i Maria del Mar Bonet. Efectuà les presentacions el locutor de Ràdio Popular, Joan Antoni Adrover, i tingué lloc al París Cinema, estibat de gom a gom.

● Don Pau Alcover i de Haro ha estat el guanyador d'un premi de 5.000 pessetes proposat per l'Associació de Propietaris de Cala Bona i Cala Millor i patrocinat pel DIARIO DE MALLORCA, per al que oferís el millor títol a la dita comarca. El títol proposat i acceptat per un jurat, ha estat el de **BADIA DE LLEVANT**. L'entrega del premi va tenir lloc a l'hotel Castell de Mar de Cala Millor la nit del 30 de setembre passat.

● Posep Pla, a la revista DESTINO, de Barcelona, ha publicat un llarg article encomiàstic sobre Francesc de B. Moll amb motiu d'haver-se duit a felicíssim terme la culminació de l'obra del nostre

gran DICCIONARI. Si bé tots sabem que el DICCIONARI quedà totalment editat en els seus deu volums l'any 1962, faltava, amb tot, la reedició dels dos primers volums amb l'ortografia avui vigent; cosa que enguany hem pogut veure realitzada. Una vegada més, la revista LLUC s'uneix a les ben justes alabances que, com les de Josep Pla en aquest article, se li vénen tributant des de tot arreu al nostre eximi lingüista doctor Moll.

- Santa Maria del Camí és estat encara, enguany, un altre marc per a les festes del pensament, amb motiu del 250è aniversari de la benedicció de l'actual parròquia. Els actes principals tingueren lloc el diumenge dia 8 de setembre, amb missa concelebrada per tots els preveres de la localitat i oficiada solemnement en la nostra llengua; i un acte públic a la plaça, la nit del mateix diumenge, en el qual Francesc de B. Moll parlà dels llinatges santamariers i hi llegiren uns poemes al·lusius els poetes Guillem Colom i Miquel Dolç. Andreu Bestard hi llegí un parlament d'interessant història sobre la construcció de la parròquia. També hi fou llegit el poema **La Queda** de Miquel Forteza, inspirat en el toc de «la queda» local. LLUC es complau a publicar en aquest mateix número, els esmentats poemes dels doctors Colom i Dolç.

- Al mateix temps que s'ha publicat la versió castellana dels nous prefacs i pregàries eucarístiques que d'ara endavant es podran usar en la celebració de les misses, s'ha publicat també la versió en la nostra llengua autòctona. Una nota de la Comissió Diocesana de Litúrgia, publicada a la premsa, ha fet saber que el text mallorquí d'aquestes versions podia ser adquirit a la Libreria Selecta, de Palma.

- L'Obra Cultural Balear amb col·laboració amb l'Estudi General LuHià ha convocat uns nous cursos de Llengua i Literatura mallorquines, segons aquest programa: Grau elemental per a insulars i persones

de llengua catalana, els dimarts i dijous a les 8 de la nit. Grau elemental per a peninsulars de llengua castellana, els dimarts i dijous a les 8 i mitja. Grau mig i de preparació per a professorat elemental: els dimarts i dijous a les 7 i mitja. Curs de capacitació per al Professorat de Grau mig, els dissabtes a les 8. Es pot demanar informació i es poden matricular a la Secretaria del dit Estudi General LuHià.

- Després d'uns mesos de suspensió de les obres dels jardins de **S'HORT DEL REI**, sembla que, ara, després de noves discussions i estudis, s'han tornades continuar. LLUC desitja i eleva els seus vots

perquè un total encert presidésqui aquesta realització.

- Mossèn Domingo Mateu Conti ha publicat, en un pulcre i elegant fullet, el seu **Pregó de Setmana Santa**, que llegí a la parròquia de Sant Mateu, de Bunyola, el 31 de març d'enguany. Un pregó dictat en bella i florida prosa i esmaltat de profunds pensaments espirituals sobre la Pasqua del Senyor, espigolats en el sentit de les més moderna i actual teologia cristiana, constitueix una peça literària digna d'esser llegida davant qualsevol públic rigorós i exigent. Edició de la Parròquia de Bunyola, realitzada als obradors de la Impremta Marquès de Sóller.

DE BARCELONA

MESTRES I MANOBRES

El 5 d'agost vaig assitir a un acte encoratjador, estimulant, en tot cas d'una absoluta novetat. Per suposat que fou un acte modest, tan modest que la premsa diària no el va recollir. Prop de tres mil persones s'hi congregaren. Esper que al final el lector vegi que aquí la forçada modèstia dels actes culturals és relativa. Tot depèn de l'actitud de l'observador.

Cantonigròs està situat a un indret que es diu Collsacabra, i arriba a les falces dels Pirineus. Un remolí de cases entorn d'una església, envoltat per turons d'herba humida i boscos d'avets d'una fondositat mai vista, inmers dins un sistema de muntanyes sense solució de continuïtat. Tot plegat fa de Cantonigròs un paisatge excepcional. Després d'un estiu d'anar en cotxe per fastigoses carreteres —necessitava tres hores per fer 74 quilòmetres— total per aconseguir un rodolet d'arena vora la mar, en ple estiu dic, «descobrir» Cantoni-

gròs és reconfortant, moralment i físicament.

Enguany els Premis literaris de Cantonigròs han complit els 25 de la seva fundació. I no han estat gens generosos. Va esser un poc decepcionant sentir l'acte de concessió dels diferents premis. El de poesia, on s'hi presentaven quasi bé tots els poetes joves mallorquins, va esser declarat desert, com d'altres que he oblidat. Gràcies a Déu que un mallorquí va dur-se'n el premi de narracions per infants, en Guillem Fullana d'Efak. En Joan Triadú, volgüent justificar les rigoroses decisions del jurat, va dir que al present no basta escriure bé el català, sinó que s'ha de fer molt bé. Que hem entrat dins una nova època i la nostra cultura s'ha de transformar en cultura crítica, que ens hem d'exigir el màxim i hem d'exigir als altres també totes les possibilitats.

Els organitzadors que durant un

quart de segle han servit en la concessió dels premis, han cregut que, davant l'espectativa d'una època més favorable, institucions com la que esmentam o han d'esser finiquitades o replantejades a radice. S'ha decidit per això darrer. Ara els premis es faran rodamons i cada any es concediran a un lloc different de cada un dels Països Catalans. Ha estas designada una comissió que representa tota la comunitat catalana ibèrica. Pel País Valencià, el Sr. Sanchis Guarner i en Joan Fuster; per Les Illes, en Marià Villangómez i en Josep M.ª Llompart; pel Principat el Sr. Josep Maria de Casacuberta i en Joan Ballester i Canals. Que aquests senyors hagin volgut fer-se càrrec d'un feix que durant 25 anys ha enlaira una flama, diu moltes coses al seu favor, com que també els rresponsabilitza. Per aquestes profundes i secretes raons de la història, molts de nous plantejaments que aquí es fan són ja fruit d'una col·laboració entre persones dels Països Catalans. El concepte «Països Catalans» va substituïnt a poc a poc l'entitat Catalunya, encara que sols sigui dins el món dels llibres i dels intel·lectuals. Deia que també és una greu responsabilitat tirar endavant amb aquests projectes i que convé tocar amb els peus a terra. Malgrat tots els tràgics malgrats, aquest quart de segle, que ja és història, ha servit per madurar una sèrie de conceptes que abans, per la pròpia dialèctica dels esdeveniments, ni tan sols es pogueren pensar com a objectius realitzables. I en el sentit de tocar amb els peus a terra, fa por pensar amb un nou «jocfloralisme». Sense un contingut humà i cívica, tots els projectes es convertiran en fets marginals als corrents i necessitats dels nostres pobles.

Es dedicà la Festa a Pompeu Fabra. Festa de record, de comiat —tal vegada mai més els Premis es concedesquin a «Cantonigròs»—, amb una bona dosi d'optimisme de cara el futur. Hi assistiren l'Abat Just, el Dr. Francesc de B. Moll, el Dr. Badia Margarit, D. Pau Riera, President d'Omnium Cultural, el

Sr. Ramon Aramon, Secretari de l'Institut d'Estudis Catalans, el Sr. Comes, en Joan Fuster, el Sr. Miquel Fullana, secretari de l'Obra Cultural Balear, i tants d'altres que he oblidat. Molts parlaren i es digueren coses importants. Quan l'abat Just va llegir una carta de l'abat Escarré escrita en homenatge a allò que ha representat durant aquests anys Cantonigròs, fou emocionant i casi no pogueren sentir-la degut a les veus i aplaudiments. L'abat Escarré s'ha convertit en una figura mítica, almenys així m'ho semblà. També en Raimon va oferir el seu homenatge; començà diguent que tal volta era el moment de citar en «Che Guevara» i n'Ho Chi Min, però no ho faria. El feren cantar i quan la cadència protestatària va insistir que «a vegades la pau no és més que la por» la gent va ofegar en crits i visques al qui fins ara ha mantingut una integritat total, a despit de tants enlluernadors possibilismes.

Aclaparat per una comunió de sentiments i d'esperances, que fluïa d'un ambient sense sofisticar, quasi rústic baix l'envelat, ben poca cosa vaig poder sintetitzar de tot allò que es va dir. Ara reflexion sobre el fet que prop de tres mil persones —i molts, moltíssims d'atlots menuts— estiguessin reunides i estassin substancialment d'acord en tot el que es va dir, significa que aquest quart de segle que hem passat hi ha hagut gent que ha seguit treballant l'edifici. La imatge és curta, però crec que és prou clara. Els fonaments de la nostra cultura s'ha demostrat que són sòlids, que 25 anys no poden modificar una obra de segles. Però una cultura no s'ha de desenvolupar al nivell dels fonaments, de la lluita per l'existència. Una cultura és un sistema alambicat d'institucions, de realitzacions, de projectes col·lectius. No dic res nou, tot això està reedit. Necessita, però, per esser dinàmica, d'arquitectes que constantement estabilitzin, imaginin, eliminin les noves i velles estructures que el transcurs del temps aixeca o inutilitza. Quan

manca aquest sistema coherent, quan la circulació dels elements no existeix o queden poc a poc coagulats, o constrenyits, el perill d'una esclerosi és constant. Una cultura si vol seguir els vents capdavanters de la història ha d'esser expansiva, dinàmica, crítica i autocrítica, no pot viure dins la fortaleza dels fonaments, a la defensiva.

Mentres tanta gent, entre silencis i aplaudiments absoluts, escoltava la veu dels oradors, vaig pensar que la nostra cultura durant aquests darrers anys ha estat en mans de manobres, de manobres genials en tot cas. Els arquitectes, les institucions de dret públic, emmudiren, i no pogueren projectar sobre la mateixa realitat quotidiana, sobre les condicions objectives. Molts es quedaren dins torres d'ivori, altres partiren. La tregèdia del temps que passa i no torna. Cantonigròs —i com ell altres tantes coses— ha pogut commemorar el quart de segle perquè hi ha hagut manobres que no feren cas de l'acritud de l'ambient. Un d'ells, tal volta amb vocació d'arquitecte, va dir en veu angixada i un poc demegògica: «... el que necessitam, ara més que mai, són mans». I també cervells. Aquesta és la síntesi i aquesta és l'esperança: que els arquitectes puguin projectar sobre la realitat sociològica i els manobres construir sense interferències, amb tots els materials disponibles dins una cultura normalitzada.

Amb un llarg crepuscle ens despedirem de Cantonigròs, esperant trobar aquells mateixos i nous sentiments per les terres catalanes que visiti. La clara llum a l'esguard de les muntanyes multicolors, semblava cristalitzar els desitjos de **L'hora dels adéus**, cantada per tothom:

**No és un adéu per sempre
és sols l'adéu per un instant;
el cercle refarem i fins
potser serà més gran.**

Hesperus

FIRA DE VANITATS

VII FESTIVAL DE POLLENÇA

El 7 és número sagrat. Com Josué i el poble escollit entorn de la ciutat de Jericó, també nosaltres hem donat ja 7 voltes al Festival sonor, lluminós, solemne. S'han abatut moltes murades. El Festival de Pollença ja és nostre i de tots.

Els quatre concerts d'enguany han estat d'una categoria excepcional. L'anomenada dels artistes que hi han pres part, ha quedat demostrada també en aquest indret del món que es diu Pollença.

VICTORIA DE LOS ANGELES. Al seu programa de dia 11 d'agost el públic i la crítica li posaren algun «emperò»: precisament perquè l'estimam a ella i a tots els àngels de la seva veu, per això li exigim. ¿Sabeu què?: ho va dir tot tant i tant bé... Al piano, Miguel Zanetti, de Madrid, que li feu molt bon costat.

CHRISTIAN FERRAS. Es bo. I molt. També esperàvem un repertori distint. Ara, creis-me; era En Ferrás que tocava... I l'Ambrosini, el pianista acompanyant, quin mestre!

WILHELM KEMPF. En Beethoven fet. Tot l'art i disciplina germànica en aquell posat, en aquelles mans, en aquella interpretació que ens deixà sense alè. Pel nostre paladar, li faltava un poc de sal mediterrània? El que més vaig admirar d'aquell vell fou la seva religiositat: ni públic ni galeria. Com un sacerdot —dels bons— celebrava devotament al teclat del Steinway; i el teclat, com uns corporals de neu, quasi no se'n temia... En Beethoven i En Wilhelm Kempff: això ja és massa. I després d'ells, qui?

Victoria de los Angeles (Foto: Joan Cerdá)

Wilhel Kempff al piano: (Foto: Joan Cerdà)

QUARTET VEGH. Quatre húngars ben pastats, endolcits i avinguts. Aquells «pianos» i «mezzo-fortes» que venien i no acabaven d'anarse'n... Quina llàstima que aquesta gent i aquests països —que crien músics tan perfectes i tan delicats— hagin de sofrir el que sofreixen. Visca Centre-Europa!

Setena volta al Festival.—Ara ve l'hivern. Ara s'obri un intermezzo, que tampoc serà de pau absoluta, car sol estar brufat de «Joventuts Musicals», adesiara. Concerts per un vent o per l'altre, sessions estiuenques o hivernenques, gales majors o menors, aquesta vida, aqueixes «temporades» musicals comencen a comprometre de veres: és que davant unes audicions de música tan «clàssica» i intèrprets de tanta categoria i subtilesa, sabeu que bé s'ha d'escoltar i que prim s'ha de filar...! Ara ve l'hivern, i convé que cadascú sembri i entrecavi el redol de la seva ànima —personalment, íntimament— en aquest i altres camps de l'esperit. En una paraula: entre Festivals i Recitals, un «adagio» de foganya, discoteca i silenci. I Història de la Música, i demés. Ens farà molt de bé)...

Setena volta.—L'organització? Es lloable el seu esforç; i el seu fruit, abundós. Segurament s'han de retocar alguns detalls, i sobretot prendre precaucions serioses per a les nits de mar grossa de públic. Tot s'arreglarà, car dins la Junta del Patronat hi ha vocalies i comités ben feiners. Els

seus membres són molt gentils i se desfan en tot i per tot, dins aquell claustre endiuemenjat de Liceu o Palau de la Música (i pot ser amb més gràcia).

Setena volta.—L'ambient? Vet aquí lo més nou i més original dels Festivals de Pollença. El que s'ha aconseguit són «contrasts» agradables: Esdeveniments de gran to (i el que pendran encara), i alhora un s'hi sent ben agombolat, com en família (la gran família creixent del Festival de Pollença!). Són cosmopolites i al mateix temps casolans. Allà hi rumbeja la distinció, i inclús l'etiqueta, pròpia de les grans gales de l'Art... però amb naturalitat. Allà se complimenta el protocol... però molt més la simpatia. I la concurrència, que imposa; i lo milloret de Mallorca i de Ciutat, que hi acud; i les onades d'extrangeria, gent entesa quasi sempre, al reclam d'un nom o d'un programa...

Recordau aquells versos tan eufòrics?

**Si dins les ones lluu la nostra Illa
com una bella copeta d'or,
Pollença encara damunt hi brilla
com esmaltada i garrida flor...**

Aquesta mena d'«excelsior», aquest «Pollença —encara— damunt...», que En Costa cantà, molt prudencialment, del paisatge i de la història pollencina, ¿podria aplicar-se també a unes empreses

d'avui, totes brillants, garrides i esmaltades, fruit d'una gent tocada de bon gust, d'una élite inquieta? Almenys així ho sentim a dir. En tot cas, perdonau la immodèstia de repetir-ho.

* * *

Ai, Festival de Pollença! Ai, Pollença dels Festivals! En acabar aquesta setena volta —sagrada, i decisiva crec, com la darrera dels israelites a Jeri-

có, fa més de 3.000 anys— un record d'agraïment i una pregària per aquell bon home, Felip Newman, que fou el culpable d'aquesta fogatera. Al cel sia! Si enguany l'hem tornada veure ben encesa i en el lloc «seu», el Claustre del Convent, es perquè Déu, que governa el recital de la nit, el cel i les aigües, no en deixà caure ni una gota sobre el Claustre benvolgut les nits del Festival.

Bernat CIFRE

MÓN DEL DISC • LA CANÇÓ

NOVETATS

PERE I JOAN FRANCESC.
Edigsa, CM 209.

El mariner, Encara, Sol i Un camí, quatre temes escrits i cantats per Pere i Joan Francesc, un nou conjunt de la cançó catalana. Aquest disc no és de lo millor. Vull dir que Pere i Joan Francesc encara no estan en una línia de molta qualitat. (6).

SON TRES.
D.D.C. 119.

Són Tres és un grup d'amics que canten «cançons del món». Ara han gravat **Mademoiselle de París, L'emigrant, Records d'Ipacará i Torna a Sorrento**, en versions catalanes de J. M. Andreu. El disc és bo i molt agradable d'escoltar. Esperem noves aportacions d'aquest grup. (8).

SANTIAGO AUSO.
Sonoplay 20091.

Ausó ha gravat un disc, el primer. Aquest «singel» recull **Benaventurances per a un rèquiem i Quan tots alcem la veu**, dos temes del propi cantant. Un element que promet, però hauria de desfer-se de certes semblances, crec que del tot involuntàries, amb altres cantants. (8).

DUO AUSONA.
D.D.C. 118.

El Duo Ausona ha gravat un nou disc, després de molt de temps de

silenci, amb un nou segell discogràfic. **Bon viatge Angelina, Ledy Mary, A la pluja, què li heu fet? i Allà va la meva vida**, versions de temes populars. Excel·lent disc de cançons «folk». Bones cançons i bona interpretació. (9).

ROSMI.
Concèntric 6069-XC.

Rosmi és una nova cantant de la cançó catalana. Ha gravat el primer disc amb temes d'aquí, dels nostres autors, i un de la mateixa cantant: **M'estimes de debò, Potser tu, Tot és foc i Que sigui jo**. Cançons lleugeres servides en unes interpretacions de qualitat. Rosmi es descobreix com a cantant de talla. (8).

GUILLERMINA MOTTA.
Concèntric 6072-UC.

Un nou disc de Guillermina! Aquest amb quatre temes nous i

propis: **A un amic del País Basc, Molt temps, No té encara 14 anys i Història**. Guillermina segueix pujant. Aquest disc n'és una bona mostra. Acompanyant-se amb la guitarra ens presenta unes cançons amb interès i vida. (9).

EL GRUP DE TRES.
Edigsa CM 216.

Aquest és el tercer disc del grup, dedicat a les cançons populars nord-americanes. Ara presenten **Som, som, som** (Tramp, tramp, tramp), **Estic ben sol** (Angels Band), **Au, barrina!** (The barriers song) i **Cacauets salats** (Goobar Peas). Les tres primeres han estat adaptades per J. Picas i la darrera pel mateix grup. Es un disc molt aconseguit, tant per la part de la interpretació com per la de l'acompanyament. El Grup de Tres ens presenta, un cop més, una bona selecció de cançons. (9).

VENTURA OLLER.
Edigsa CM 212.

Un cantant (nou?) es presenta en aquest disc amb una cançó d'autors catalans i tres adaptacions. **Què se n'ha fet?** (de J. M. Andreu i Ll. Borrell), **Pobre cor** (Pouvre coeur), **L'àngel de la nit** (L'ange de la nuit) i **Em lligues** (Gefangen). Un disc, aquest, amb poquíssimes possibilitats d'èxit. Ventura Oller queda, després de l'audició del disc, i de moment,

com a intèrpret de poca categoria. (5).

RAIMON.
Discophon, Sèrie INICI-27.545.

Nou disc de Raimon, amb nou segell discogràfic. Quatre temes es presenten a l'interès del públic: **Sobre la pau, Sobre la por, 13 de març, cançó dels creients i Indesinenter**, aquesta última sobre poema de Salvador Espriu. Aquí tornam a tenir Raimon i les seves cançons! Aquests temes d'ara són una bona mostra de la seva autenticitat. Només amb l'acompanyament de guitarra, aquestes cançons deuen tot el seu valor a la lletra i a la veu del cantant. **Indesinenter** és la millor del disc. (10).

DISC DE LA SARDANA-8.
Edigsa CM 213.

Aquest és el disc que fa 8 de la sèrie. Aquí es recullen en quatre composicions de Josep Grivé: **IHu-sió, A la meva mare, Tina i Nit de**

Nadal. Les interpretacions són de la Cobla Barcelona, amb Ramon Pla de tenor solista. Un disc ben fet, agradable. (8).

ANTONI SOLER.
QUINTETS. AHMC 10/52.

Aquest disc de l'**ANTOLOGIA HISTORICA DE LA MUSICA CATALANA** presenta dos quintets d'Antoni Soler, dins l'apartat de **Música de Cambra**. Gravació efectuada als Estudis de Ginebra de la **Société Suisse de Radiodiffusion et Télévision**, X-1967. Gravació stereo.

Antoni Soler (Olot 1729-L'Escorial 1783), el més gran músic català del segle XVIII, va escriure els seus Sis Quintets en plena maduresa. En ells, Soler tracta els cinc instruments conservant-los el caràcter respectiu. Aquests Quintets revelen un temperament musical de veritable primeríssima fila, mereixedor d'ésser conegut i admirat arreu del món.

Per a la gravació han intervingut Montserrat Cervera, violinista catalana que, des del 1951, viu a Roma, deixeble Xercavins i Massià, i de Remy Principe, Guido Agosti i Georges Enesco. Andrée Wachsmutx, violinista suïssa, deixeble de Mathieu Crickboum. André Vauquet, violinista francès, especialment dedicat a la música de Cambra. Premi d'honor al Conservatori de París. Marçal Cervera, violoncellista català, deixeble dels professors Millet i Farga, Massià, Cassadó, i Tortelier. Christiane Jaccotet, clavicembalista suïssa, formada a l'Acadèmia de Viena.

Un conjunt, aquest LP, de primeríssima qualitat. (10).

SARDANES A L'ABAST.
Edigsa CM 156 L.

Sardanes a l'Abast és un LP de sardanes completes per a ballar interpretades per la Cobla Barcelona. Recull **A la Verge de Meritxell** (Agustí Causí), **Figueres 1267** (Tomàs Gil), **Les Fonts de Sant Hilari** (Pere Masats) i **Un racó del claustre** (Josep M. Bernat). Són quatre sardanes de quatre compositors d'avui. La novetat de la gravació completa de sardanes, a més de la qualitat de la interpretació, fan que aquest LP sigui molt recomenable. (9).

TENORA 66 (II).
Edigsa CM 177.

Mauné i els seus Dinàmics han gravat el segon disc de Tenora 66 amb **Evocació al Pirineu, Dansa brava, Cançó dels traginers i Muntanyes del Canigó**. (7).

ANTONI PARERA FONTS.
EMI/REGAL. Serie Azul.

LREG. 8.068.

El primer LP d'Antoni Parera amb **M'és ben igual, Nina no em deixis plorar, Ai aquesta tímidesa, Calla, no diguis res..., El dormissó, I ara, qué...?, T'estim i t'estimaré, Bona nit, La Dama de les Tres Torres, Que m'importa, El cendrer i Vanitat**. Totes aquestes cançons havien estat publicades en discs petits. Ara, reunides en un sol volum, es presenten millor per a valorar el treball de l'artista. Un disc a un preu popular que pot fer-se popular. Llàstima del «cantado en mallorquí». No és cap falta molt greu, però crea confusions. (8).

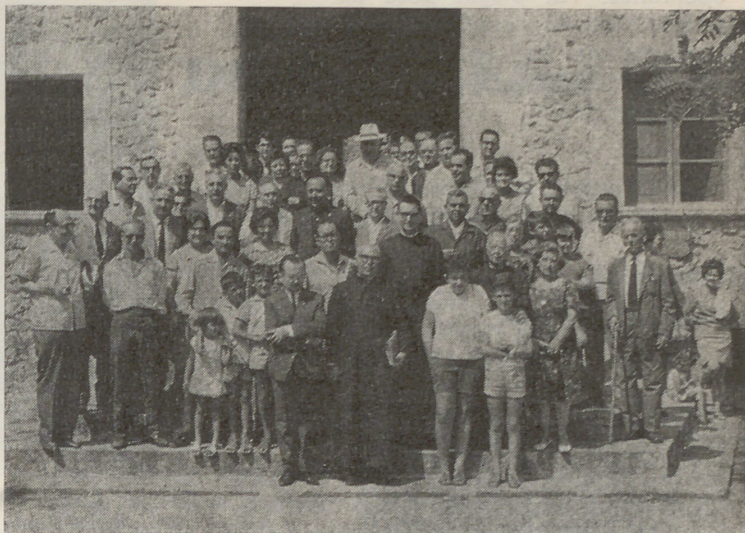
J. M.

Electrofil

AISLANTS - CONDUCTORS - TERMoeLECTRICITAT

Bartomeu Ferrà, 4 - Telèfon 21 42 55 - PALMA DE MALLORCA

DINS EL COR DE LA MUN- TANYA

Dues instantànies de la Diada dels Antics Blauets

La festa dels Antics Blauets

Una de les festes més destacades que darrerament han tingut lloc al Santuari de Lluç, ha estat aquesta que cada any es celebra el primer diumenge de setembre, amb la concentració d'un bon nombre d'Antics Blauets que pugen una vegada a l'any per celebrar un dia de germanor i reviu vells records i emocions d'infantesa.

Presidits per la Junta Directiva —integrada per Mn. Antoni Pou, President honorari; Mn. Mateu Bauçà, President efectiu; Guillem Morey, Secretari; i Joan Amengual,

Tresorer— foren rebuts al Portal Nou amb unes paraules de benvinguda pel M. Rvd. Prior P. Romà Fortuny i l'escolania dels nins Blauets, entrant llavors en processó a la basílica. Després del cant de la Salve, tingué lloc una solemne missa major amb sermó que predicà el President senyor Bauçà. L'escolania, alternant amb els antics Blauets, cantà la nova **Missa Regina Montis Lucani**, en mallorquí, original del P. Jaume Palou, que actuava de mestre de capella. Durant l'ofertori i al final de la

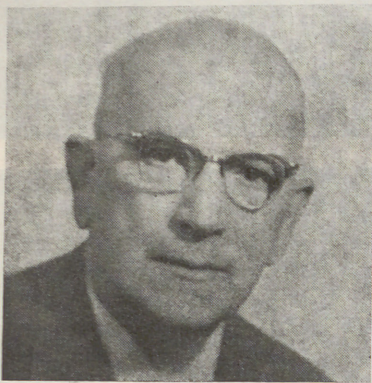
funció litúrgica, es cantaren estrofes de l'Himne de l'Associació d'Antics Blauets.

Després del plegamans a la Moreneta, en el seu cambril, es reuneixen a la Sala d'actes —l'antiga sala de «les mides»— on es celebrà la XXX Assemblea anual reglamentària, amb intervencions del Secretari que llegí la Memòria, del Tresorer que donà a conèixer el balanç de l'exercici anterior, del President i del P. Prior.

També foren múltiples les lliures intervencions dels assistents, amb

suggerències i discussions escaients i oportunes. Tot plegat posà de manifest l'interés, la vibració i el dinamisme que bull en el cor de molts d'antics Blauets a favor de la seva Associació.

**Un homenatge
a Bartomeu Martínez**

Don Bartomeu Martínez, organista de Montission, compositor musical, autor de la partitura de l'Himne Oficial dels Antics Blauets, un dels fundadors més precians de l'Associació, i Tresorer durant 27 anys.

Potser el tret principal, d'aquesta assemblea d'enguany ha estat el caràcter d'homenatge pòstum a la memòria del que fou un dels seus primers fundadors i tresorer durant més de vint-i-set anys, don Bartomeu Martínez Bisbal, que morí repentinament el 19 de setembre de l'any passat. En parlaren llargament el Sr. Morey, que li dedicà un esbós biogràfic, i el Sr. Bauçà que en feu un fervorós elogi. Entre els assistents hi figuraven la seva viuda, els seus quatre fills i filles i el seu gendre —també antic Blauet— don Joan Cabot, els quals recolliren amb viva emoció aquell significatiu gest de germanor de tota l'assemblea.

L'actual Junta Directiva amb el Prior del Santuari P. Romà Fortuny.

En primer terme, elements de la passada i de l'actual Juntes Directives.

Fotografies i dinar de germanor

La festa té cada any un epíleg entranyable consistent en unes fotografies que es treuen com a record, a les escales del Portal Nou, i tot seguit un dinar de germanor a la fonda del Santuari. Després encara, pels contorns, pel pujolet dels Misteris, contemplant el Clot

d'Aubarca i les llunyanies del Puig Roig, o per la Font Coberta i els paratges del voltant, sota la carena imminent del Puig Galileu, uns i altres passaren la tarda en joia sempre renovellada i propòsits de repetir, l'any que ve, aquesta diada de records inoblidables.

Pelegrins que donen gràcies

- **Dia 16 de juliol:** La família Caldentey, de Palma, per agrair els favors rebuts per intercessió de la Mare de Déu de Lluc, ofereix el sant sacrifici de la Missa.
- **Dia 18:** Bartomeu Ramis Roselló, d'Inca, dona gràcies davant la Moreneta pel feliç resultat d'unes oposicions del seu fill, i ofereix una missa i una Salve.
- Jordi Planas Cladera, de Palma, acompanyat de la seva esposa, dona gràcies per l'èxit d'una operació quirúrgica, i ofereix el càntic d'una Salve.
- **Dia 25:** Joana Julià, de Porreres, dona gràcies per la solució d'un problema de família.
- Andreu Palou Buades, de Palma, dona gràcies per la protecció de la Mare de Déu damunt la seva família.
- **Dia 28:** Aina Caldentey, de Manacor, dona gràcies per la protecció experimentada i ofereix dues vegades el sacrifici de la Missa.
- Ramon Rullan i família dona gràcies pels favors rebuts i ofereix la celebració d'una missa.
- Joan Borràs i la seva esposa, de Palma, ofereixen també la celebració d'una missa en acció de gràcies per la protecció experimentada en els seus afers professionals.
- Joan Pomar Estarellas, de Palma, que acaba de complir el servei militar, puja a donar gràcies a la Verge.
- Antònia Oliver, de Sencelles, dona gràcies pel feliç resultat dels exàmens del seu fill Miquel, i ofereix la celebració d'una missa.
- Antònia Bauçà, de Sóller, acudí a la Verge i experimentà la seva protecció. Dona gràcies amb la celebració d'una missa.
- **Dia 30:** Miquel Pons Lladó i la seva esposa Catalina Ripoll Pons, de Binissalem, celebren les seves noces de plata amb una missa davant la Moreneta.
- **Dia 4 d'agost:** Els esposos Lluc Oliver i Francisca Vives, de Deià, donen gràcies pel feliç neixement del seu fill Pere Nicolau, i ofereix

La Diada de Lluc

El diumenge 15 de setembre passat ha tingut lloc al nostre Santuari de Lluc la festa major de la «Diada» de la Mare de Déu.

A les 7 i mitja de la tarda del dissabte d'abans, amb la basílica estibada de pelegrins, es cantaren les Vespres votives de la Verge, amb salms polifònics del Mestre Lluís Arteaga i del Mestre de Capella P. Jaume Palou M. SS. CC. El P. Romà Fortuny, Prior, actuà de Preste, acompanyat del P. Ricard Janer que l'assistia com a Diaca cantor.

Una de les sorpreses més agradables que impressionà l'auditori assistent fou el cant de les Vespres amb el text dels salms i antífones traduïts a la nostra llengua mallorquina. L'esmentat Mestre de Capella, el P. Palou, hi ha posat tot el seu saber i les seves no manco admirables dots de musicògraf i d'excel·lent compositor. I l'escolania, no cal dir-ho, lluí tota la gala de les seves veus i de la seva brillant educació artística; tot el qual va fer que la devota assemblea pogués fruir i assaborir l'admirable bellesa de l'acte litúrgic en tota l'esplendor que les normes del darrer Concili han previst per a aquestes solemnitats.

Després de Vespres, la bellíssima processó de les antorxes per la Plaça dels Pelegrins que amb les darreres reformes ha quedat convertida en un jardí d'ensomni i meravella, sota els estels d'aquesta nit de setembre i els festers que il·luminaven el paratge.

Més tard, la tradicional «Revetla», animada per la famosa Agrupació folklòrica dels «Aires de Muntanya» de Selva; «Revetla» gairebé d'un caient religiós, que finalitzà amb les dotze campanades de la mitja nit, el Cant de la Salve dins la basílica i plegamans a la Mare de Déu.

L'endemà diumenge, Diada de la nostra Patrona, tingué lloc una recepció de les autoritats regionals, i seguidament una solemníssima missa major oficiada pel bisbe de la nostra diòcesi monsenyor Rafael Alvarez i de Lara, amb assistència d'autoritats de la Província i del municipi d'Escorca, membres de la Prohomonía i Cambreres de la Verge, i nombrosíssims pelegrins. L'escolania cantà magistralment una missa a veus en mallorquí, composta pel P. Jaume Palou, alternada amb el poble. Monsenyor Alvarez pronuncià una sentidíssima homília exalçant el culte a la Mare de Déu que el Papa actual proclamà, en la clausura del Concili, Mare de l'Església.

La festa d'aquesta Diada d'enguany deixà un seguit de bons records, perllongant-se al llarg de la tarda amb un rosari interminable de feels que feien coa per ve-

xen la celebració d'una missa i el cant d'una salve.

- **Dia 11:** Catalina Bestard, de Lloseta, havent recobrat la salut, ofereix una missa en acció de gràcies.
- Magdalena Comas, de Binissalem, també per haver recobrat la salut, ofereix una missa.
- **Dia 13:** La família de Josep Fernández, de Barcelona, que recentment va morir, entrega un anell que en vida li va prometre, pel tresor de la Verge.
- **Dia 15:** Jaume Colom Balaguer, de Sóller, agraint l'èxit del seu fill en uns exàmens, ofereix per dotze vegades el sacrifici de la Missa.
- Magdalena Maria Vidal Gomila, de Binissalem, de 13 anys, ofereix a la Verge les trunyes de la seva jove cabellera tallada per primera vegada. Que Ella ungeixi de puresa les seves també joves il·lusions.
- **Dia 16:** Pere Nadal dona gràcies fent celebrar tres vegades el sacrifici de la Missa.
- **Dia 18:** Els esposos Josep Ramon i Maria Noguera Vilanova, de Palma, pugem a peu des d'Inca i ofereixen el vestidet de bateig del seu fill Josep Maria, donant gràcies pel seu feliç naixement.
- Antoni Montserrat, de Palma, dona gràcies per la curació de la seva mare Margalida Crespí, i ofereix el càntic d'una Salve.
- Margalida Lompart, de Palma, dona gràcies per la salut del seu pare Jaume Llompart, que esquivà una greu malaltia. Ofereix un anell a la Mare de Déu.
- Jaume Moragues Vallespir, de Muro, resident a l'Argentina, entrega una cadena de rellotge, promesa que feu abans de partir cap a Amèrica si podia retornar de bell nou a venerar la imatge de la Moreneta de Lluc.
- **Dia 19:** Pràxedes Llabrés, natural de Sencelles i resident a França, ofereix una missa per impetrar la protecció de la Verge sobre el seu fill Antoni.

La Diada de Lluc...

nerar la imatge de la Moreneta de Lluc en el seu cambril.

* * *

El Santuari de Lluc es complau a fer pública la següent llista de Corporacions i Cases comercials que han contribuït a la solemnitat i esplendor d'aquestes festes de la «Diada»:

*Excm. Sr. Governador Civil de les Illes.
Excm. Diputació de la nostra Província.
Excm. Ajuntament de la Ciutat.
Magnífic Ajuntament d'Escorca.
Magnífic Ajuntament de Selva.
Suministres Frau.
Calçats Gorila.
Casa Josep Buades.
Camiseria Formentor.
Esparteria Casa Comas.
Calçats Aragó.
Magatzems Bauzà.
Casa Buades «Antoni Buades Ferrer».
Llibreria Casa Tous.*

Matrimonis

- **Dia 8 d'agost:** Josep Núñez Clemente, de Palma, amb Montserrat Carme Busquet Bosch, de Vallirana, Barcelona.
- **Dia 19:** Mateu Banús Obrador, de Felanitx, amb Maria del Carme Gomila Pascual, de Binissalem.
- **Dia 31:** Antoni Cladera Serra, de Sa Pobla, amb Janet-Mary Burdet Stmith, de Staffordshire (Anglaterra).
- **Dia 3 de setembre:** Miquel Vives Sastre, de Muro, amb Elisabet Liberal Caro, d'Aliseda (Coria).
- **Dia 10:** Miquel Ramis Munar, de Sineu, amb Maria dels Angels Alandete Barba, de Bellreguard (València).

Noces de plata

- **Dia 22 de juliol:** Els esposos Miquel Febrer Adrover i Regina Cortès Cortès, de Palma, pujaren al Santuari de Lluc per celebrar el 25 aniversari de les seves noces i donar gràcies davant la Moreneta pels llargs favors rebuts.

Primera Comunió

- **Dia 27 de juliol:** la celebra als peus de la Moreneta el nin Francesc Servera Veny.

Més notícies

- **Dia 24 de juliol:** Un campament volant que componen 45 membres de la O.J.E. d'Alacant, posat sota el patronatge de la Mare de Déu de Lluc, puja a peu pel Torrent de Pareis per retre homenatge a la Moreneta i oferir-li la seva banderola.
 - Regina Cortès i Cortès dona al Museu del Santuari un devocionari del segle passat relligat amb pell i amb aplicacions de nacre.
 - **Reformes en el Museu:** Dia 15, de setembre quedaren instal·lats en el Museu cinc finestrals artístics de vidre antic segons dibuixos originals del P. Ricard Janer i executats en els obradors d'Albert Dietrich, de Palma.
- També hi han estat instal·lats cinc llantoners de ferro i vidre, segons projecte del mateix P. Ricard Janer, i construïts als obradors de la **Menestralia** de Campanet.

ACAMPADA.

Salvament i Socorrisme

Hemorràgies (Continuació)

Dèiem que quan la compressió manual resulta insuficient per detenir una hemorràgia, és precis recórrer a d'altres procediments, el principal dels quals és l'anomenat de «garrot». Aquest procediment revesteix uns determinats perills, i això fa que només es pugui utilitzar quan els mitjans normals han fracassat.

El garrot es fa amb un tub o una cinta de goma, i si no es disposa de res d'això, es pot improvisar també amb qualsevol material no elàstic, com és ara una corbata, una bena, etc. El garrot s'ha de posar amb ajuda d'una altra persona, que és l'encarregada de comprimir l'artèria afectada. Així, en aquestes condicions, es donen dues o tres voltes al membre corresponent, tensant en cada una d'elles tant com sigui possible. Es manté en aquesta po-

sició, mentre l'altre extrem s'introdueix per baix de la darrera volta (Fig. 5). El garrot s'ha de col·locar per damunt de la ferida i el més aprop possible. O sigui, entre la ferida i el cor.

Quan no es pugui disposar d'un garrot de goma és a dir, quan s'usi una corbata, una bena, etc., s'haurà de fer una espècie d'anella passant els seus dos caps, lligant-los l'un amb l'altre (Fig. 6).

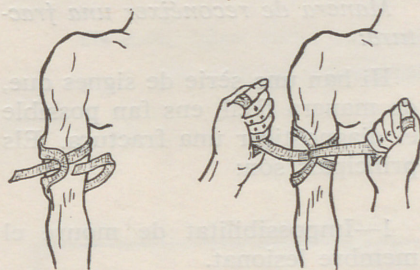

Fig. 6

Amb el garrot no s'ha de comprimir més del necessari, l'estrictament imprescindible per aturar l'hemorràgia. Quan ha estat posat un garrot, és millor no tornar-lo tocar, a no ser per personal expert.

Hi ha un altre sistema per detenir una hemorràgia. L'anomenat de «torniquet». Com que aquest només pot ser empleat per socorristes especialitzats, ometrem la seva descripció.

Es necessari en traslladar un ferit a un hospital, posar-li una etiqueta ben visible en la qual quedi indicada l'hora exacta en què s'ha col·locat el garrot, si és que efectivament s'ha posat.

En casos d'hemorràgia interna, el malalt presenta una pal·lidesa molt pronunciada té sensació d'ofeg, les pulsacions febles, etc. En aquesta situació s'ha d'avisar un metge ràpidament, o traslladar-lo a un centre quirúrgic amb caràcter d'urgència.

Hi han dos tipus especials d'hemorràgia, que per la seva freqüència detallarem:

Hemorràgia nasal.—Si una persona sagna pel nas, generalment aquesta hemorràgia es pot detenir amb facilitat. Actuarem així:

1—Es comprimirà la finestra nasal que sagni, durant uns tres minuts, com a mínim.

2—Es procurarà que el pacient col·loqui el cap inclinat cap al davant.

3—Al mateix temps, es pot fer un taponament interior a base de cotó, gassa impregnada amb algun hemostàtic, el més corrent i eficaç dels quals és l'aigua oxigenada que simultàniament actua com a antisèptic.

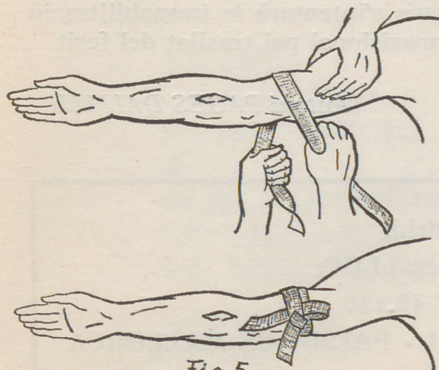

Fig. 5

Hemorràgia per l'orella.—Generalment és deguda a un cop, encara que algunes vegades pot estar provocada per altres causes. S'ha d'avisar sempre el metge. Vigilau per si es tracta d'un símptoma de fractura del crani.

Fractures

La ruptura d'un os s'anomena fractura. Les fractures poden ser tancades o obertes. En el primer cas, la pell queda intacta, mentre que en el segon existeix una comunicació entre l'exterior i l'os (Fig. 7 i 8).

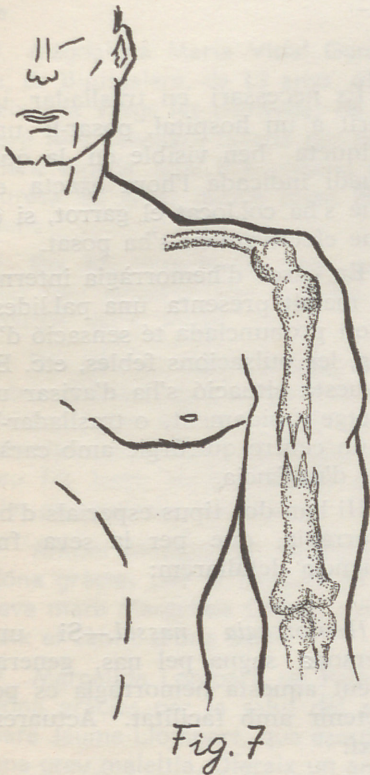

Fig. 7

Les fractures obertes presenten més gravetat que les tancades, sobretot si considerem el risc d'infecció que enclouen.

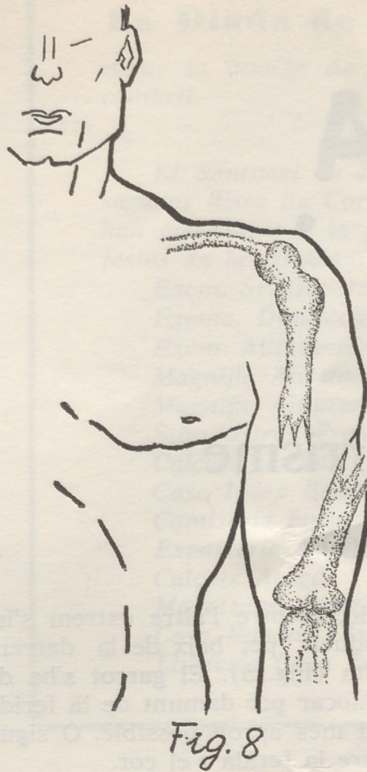

Fig. 8

Si en la fractura, un os s'estella i lesiona un òrgan intern, sabem que es tracta d'una fractura complicada.

Manera de reconèixer una fractura:

Hi han una sèrie de signes que, de manera fàcil, ens fan possible el diagnosticar una fractura. Els principals són:

- 1—Impossibilitat de moure el membre lesionat.
- 2—Dolor a nivell de la lesió.
- 3—Deformació del membre. Fàcilment perceptible si el comparem amb el membre sa.

4—La regió fracturada adquireix un color amoratat.

5—Crepitació o sensació de ròssec entre els dos fragments de l'os fracturat.

6—Shock.

7—En casos de fractures obertes: hemorràgia, presència en la ferida dels fragments de l'os trencat, etc.

Tots aquests signes, quan són evidents, són fàcils d'apreciar. Però, a vegades la seva manifestació és discreta, i en aquests casos, davant la simple sospita de l'existència d'una fractura, és precís que es dugui el ferit, sempre immobilitzat el lloc de la probable fractura, a un centre especialitzat.

Conducta a seguir:

Es necessari saber que el futur d'una fractura depèn primordialment dels primers auxilis que rebí l'accidentat. Com a regla general i essencial, figura la immobilització de la fractura, sigui on sigui. D'aquest principi en deriva la conducta a seguir. Per tant, haurem d'impedir que el ferit intenti aixecar-se; no se l'ha de transportar fins que s'hagi produït la immobilització, i sempre amb les màximes precaucions. Un tractament descuidat agrava l'estat del traumatitzat, i hi ha el perill que els fragments de l'os trencat travessin la pell o fereixin òrgans veïns, vasos, etc.

Si la fractura és oberta, la nostra actuació es reduirà a col·locar un apòsit damunt la ferida i procurar aturar l'hemorràgia. Després s'intentarà la immobilització provisional pel trasllat del ferit.

Antoni PAGES DALMAU

LOTERIA DE NADAL a celebrar el 22 Desembre d'enguany a Madrid.

Demanau la vostra participació als números adquirits per la revista LLUC:

Núms. 61.140 i 40.136

C. de la Pau, 3 - PALMA DE MALLORCA

Fàbrica de Licors

Antoni Morey

LA BORSA DELS LICORS

Sant Josep, 15 - Tel. 69 - Binissalem

Perles de Manacor, S.A.

ALTA FANTASIA - PERLES - JOIERIA

Pl. Pius XII, 9 - Tel. 216548

PALMA DE MALLORCA

Telegrams: PERMASA

Casa Central: Pl. Rector Rubí, 8

Tel. 143 (3 línies)

MANACOR (Mallorca)

DAES

CONFECCIONS I BRODATS

Colón, 32 - Tel. 211358

PALMA DE MALLORCA

Taller Mecànic

FILLS DE JACINT SOBERATS

Venda de Motors i Bombes

Guarch

Major, 45 - Tel. 85 - SA POBLA

D'UNA MALA FOTOGRAFIA
FEIM UN BON RETRAT

FOTOGRAFIA RUL·LAN

Gral. Goded, 10

Davant la Diputació — PALMA

CERERIA BARCELO

Ciris litúrgics per a la Santa Missa i

Exposició del Santíssim

C. dels Oms, 116 — Palma de Mallorca

FILLA DE SEBASTIA FALCONER

MAGATZEM DE CORDERIA

ESPADENYERIA

Sindicat, 66 - Tel. 222067 - Palma

FAIXES REINA

Josep Tous Ferrer, 1 — Tel. 216033

PALMA DE MALLORCA

Les Publicacions de l'Abadia de Montserrat us ofereixen

DOCUMENTS D'ESGLÉSIA

QUADERNS QUINZENALS
PER A PENSAR I SENTIR
AMB L'ESGLÉSIA
DEL POSTCONCILI

Per primera vegada, tota la documentació d'interés eclesial és publicada en la nostra llengua d'una manera sistemàtica i periòdica.

DOCUMENTS D'ESGLÉSIA us farà arribar amb tota seguretat i garantia les encíclics, missatges, discursos, al·locucions i homilies del Papa, les instruccions dels Organismes postconciliars, els decrets de les Congregacions romanes, i, encara, una selecció d'altres textos interessants, oficials o oficiosos, tals com pastorals de bisbes, comunicats de les conferències episcopals, conclusions de congressos, declaracions d'altres jerarquies eclesiàstiques, articles de teòlegs eminents, etc.

32 p. de text útil, 17 x 24 cm.

Subscripció anual (22 números): 275 ptes.

Subscripció semestral: 150 ptes.

(estranger: 325 i 200)

Els subscriptors rebran sense cap recàrrec els números extraordinaris.

Adreçau les vostres subscripcions a

DOCUMENTS D'ESGLÉSIA - MONTSERRAT (Barcelona)

UNA REVISTA PER A SACERDOTS I LAICS
QUE NOMÉS TENEN TEMPS DE LLEGIR-NE UNA

DOCUMENTS D'ESGLÉSIA

**UNA REVISTA PER A SACERDOTS I LAICS
QUE NOMÉS TENEN TEMPS DE LLEGIR-NE UNA**

Per primera vegada, tota la documentació d'interès eclesial és publicada en llengua catalana de manera sistemàtica i periòdica.

DOCUMENTS D'ESGLÉSIA us farà arribar amb tota seguretat i garantia les encíclicues, missatges, discursos, allocucions i homilies del Sant Pare, les instruccions dels organismes postconciliars, els decrets de les Congregacions romanes, i encara una selecció d'altres textos interessants, oficials o bé oficiosos, tals com pastorals de bisbes nacionals o estrangers, comunicats de les conferències episcopals, conclusions de congressos, declaracions d'altres jerarquies eclesiàstiques, etc.

32 pàgines de text
d'un format de 17 x 24 cm

Subscripció anual (22 números): **275** ptes.

Subscripció semestral: **150** ptes.

(estranger: **325** i **200**)

Els subscriptors rebran sense cap recàrrec
els números extraordinaris.

**ENVIEU
LA VOSTRA
SUBSCRIPCIÓ
A
PUBLICACIONS
DE L'ABADIA
DE MONTSERRAT**

**Apartat 244
BARCELONA**

BUTLLETÍ DE SUBSCRIPCIÓ

El senyor.....
adreça.....
població..... província.....
professió..... se subscriu a DOCU-
MENTS D'ESGLÉSIA a partir de l'1 de gener del 1969, per l'import de
275 pessetes (estranger: 325), que pagarà.....
data..... signatura